

תורת תיקוני עירובין

תשובות הרכנים הגאונים

בענין חמין העירוב בעיר

ברוקלין נוא-יארק

עם הערות וביאורים

כפי מה שחנני השו"ת

ויהי זכות הרבים תלוי בי כמה

דדלינא חספא ואשכחו מרגניתא תותה

— חוברת ג' —

בעזר החונן לאדם דעת

על ידי

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

„במקום שאין אנשים כח“, נאמרת אולי יגיעתי יפתח מעט מבוא
או יוסיפו לקח וירחב לבם אל הדרישה להתכונן בעומק עניניו
ולדקק בהם כיד ד' הטובה עליהם, וגם זה זכרון לבני ישראל
לדורותם שיחמירו על עצמם שאפילו רואים בו טפח דיו בחרדל
ישבו עליו שבעה נקיים, בדעת צלולה נכונה ומיושבת, וכל המרבה
לבדוק הרר זה משוכח. — ויהי נועם ה' עלינו ומעשה ידינו
כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו“.

• • •
בעזר החונן לאדם דעת

על ידי

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

Rabbi Shiah T. Director

842 East 9th Street

Brooklyn, N. Y. 11230

הקדמה

כתב החסיד בעל חובות הלבבות

וכאשר זמותי להסיר משא הטרח הזה מעלי ולהניח לי מהברו, שבתי וחדשתי את נפשי על בחרה במנוחה ולשכון במעון העצלה בהשקט ובבטחה, ויראתי שיהיה רצון התאוה להניח המחשבה הזאת, ושהוא הטני אל דרך המנוחה והשלוה, ולהסכים על ההנחה ולשבת במושב העצלות, וידעתי כי כמה שכלים (פ') ענייני השכל) אברו בעבור המורא, וכמה חסרונים גרם אותם הפחד. חכרתי דברי האומר, מן הזהירות, שלא תרבה להזהר. ואמרת, שאם היה כל מתעסק בענין מענייני הטובה או להורות הדרך הישרה והנכונה שותק ועומד עד אשר יגמר לו כל רצונו, לא היה אדם מדבר דבר אחרי הנביאים עליהם השלום אשר בחרם השם לשליחותו ואמצם בעזרתו. ואלו היה כל מי שרוצה למלאת לו כל מדות הטובות ולא יכול להשיגן מניח מה שיוזמן לו מהן, היו כל בני-אדם רקים מן הטובות וחסרים מן החמדות, ושבים במרוצת תוחלת נכזבה, והיו שבילי הטוב שוממים ומעונות החסד נעזבים. והבינותי, כי הנפשות תאותן רבה להשיג תכלית הרע, ומתרשלות לעסוק בדרכי החסד, ומתעצלות להקדים את הטובות, והולכות תמיד בדרכי השחוק והשמחה. ואם נראה אליהן מראה-תאוה שיקרא אתהן, בודות דברי-שקר לנטות אליו, וסומכות את טענותיו להעמיד נטיתו, ולחוק אודותיו, ולחבר פרידותיו. ואם יאיר להם נראה-אמת לקרא אותן, בודות דברים בטלים להמנע מנטות אליו, וטוענות עליו, ומחטיאות את שביליו, וסותרות את ענייניו להפריד חבורו ולהפרד ממנו. . . . ובאיהם האחד-האמת אעזר, ועליו אבטח, וממנו אשאל להורות אותי את הדרך הישרה אשר הוא רוצה בה, ושהיא מקובלת בעיניו בדבור ובמעשה, בסתר ובגלוי.

תוכן הענינים

- תשובה מהרה"ג ר' יונתן שטייף זצ"ל.....ב.
- הערות על דבריו
- מה שכתב כחשוכתו שסתם עיירות מסוככות כד' מחיצות על ידי הכתים והכנינים שע"י נעשה העייר רשות היחיד מן התורה כבר הסכימו לזה גדולי האחרונים. ודבריו הם פשוטים וברורים ומאירים הם כשמש כנתינתן מסיני.....ה.
- תשובה מהרה"ג ר' משה פיינשטיין.....ו.
- הערות על דבריו
- דבריו כזה הם היפך מפסקי השלחן ערוך ורוכ הראשונים וכן כתב מפורש בחשוכתו וכספרו אגרות משה. יכאר אם מי שהוא כדורות האחרונים יש לו רשות לחלוק על פסקי השלחן ערוך.....ח.
- תשובה מהרה"ג ר' מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל.....ט.
- קטע מתשובה שניה מהנ"ל.....י"ט.
- הערות על דבריו
- מה שהאריך לכארשגשר של מסילת הברזל יש בו להתיר מטעם פי תקרה יורר וסוחס הוא לרחווא דשמעתתא שכבר הסכימו האחרונים יהוי צורת הפתח. ולדבריו גם כן הסכימו גדולי האחרונים. אין כזה שום חשש ופקפוק לכל הדעות.....כ).
- תשובה מהרה"ג ר' משה צבי אריה ביק.....כ"א.
- תשובה שהשכתי לו
- כתב נגד הנגלה ומפורש בדברי הפוסקים להלכה דמחיצת הים הוי מחיצה. וכל זה לפלפולה שהרי יש מחיצות שנעשו על ידי אדם שמקיפות רוב עיה כרוקלין. ולא דק במציאות הדברים. מה שכתב שאין הם"ר עוכרין כרחוב ככל יום מעכב לחלות דין רשות הרבים הוא נגד פסק הלכה של הש"ע.....כ"ב.
- תשובה שניה שהשכתי לו
- מכואר שיטות הראשונים כדין ס' ריכוא. מה שכתב כאגרות משה הא"ח ס' קל"ט דמש"כ הוא "דבר חדש", הוא כפשוטו, שהוא "דבר חדש" שלא נמצא בשום ראשון ואחרון. כל זה לרחווא דשמעתא שהרי יש סכיב עיר כרוקלין מחיצות ככרזל.....כ"ג.
- כענין מה שכתב כאגרות משה בהלכות עירובין
- (א) מה שכתב כדין דמפולש הוא היפך מדברי הרמב"ן ועוד ראשונים והיפך ממה שפסק הש"ע וגדולי האחרונים כמו שכתב בחשוכתו ס' ק"מ.
- (ב) מה שכתב בחשוכתו ס' קל"ט הוא היפך מדברי הש"ע וגדולי האחרונים שכולם נמנו וגמרו שצריך ס"ר עוכרים ככל יום.
- (ג) מה שכתב שם בשם הרשב"א דמחיצות לא מהני לרה"ר הוא היפך מדברי הפוסקים והש"ע כמש"כ שם.
- (ד) כל גדולי הדורות פלפלו אם מחיצת הים הוי מחיצה ולא עלה על העתם שמחיצה גמורה לא הוי מחיצה להלכה.
- (ה) מה שנתפרסם כאן שיש איסור דאורייתא לחקן עירובין הוי זייוף ושקר ושלא כדברי האגרות משה. שכתב מפורש שכל מש"כ הוא שלא כדברי רוב הראשונים, ושלא כדברי השלחן ערוך.....ל.

סימן סח

שוכטים לבי רבנן בגי' בגי' כגטיק מגזע
תרשישים הוודע לשם ולחבלה כשי"ח מו'
רי צבי אייזענשטארט שליטי"א.

אחדשו"מ בגי' שלה לי הקונטרס הלעה לחיקון
עירובין לעיר מאנהעטעטען וציקש ממני
חוות דעתי צ"ח.

והנה כ' בגי' ללל במים אדירים וצורר כהלכה:
(א) שיש לסמוך על הימים וההרחה שמקיפים
העיר מכל הצדדין והמה עצמם נחשבים כמחילה.
(ב) שיטנס מחילוח הנעשים בידי אדם על שפחם
גטחים עשרה עפחים. (ג) ילא כוחא דהחירא ע"ד
הגשרים שאינם אופרים העיר שנפרצו להם. (ד) אפשר
לחקן אוחן המקומות שיטנס שם פירוח או גינות.
(ה) גם אפשר שיהיו נחשבים כמוקף לדירה ע"י
המחילוח שנגדר בהם הפירוח. (ו) אח"כ יש להשכיר
הרשות משר העיר. (ז) ולעשות עירוב נפת כנהוג כדי
להביל רבים מעון מלאכת הולאה מרשות לרשות בשבת.

הנה על כל אלו הפרטים ערכתי קונטרס חיקון
עירובין כשי"ד וכאן לא באחי אלא בקלרה
ואומרים לקולרים די עמכם.

הגי' האריך נגדו רשות הרבים דאורייתא אם לריכים
שיהיו צוקעין בו ס"ר כשיטת רש"י עירובין
ה' ג"ה, וכשיטת חוסי' שנה ו' ס"ד, או כשיטת
הרמב"ם ודעומי שלא הזכירו פרט זה בגדרי ר"ה
אמנם כהלכה זו האריכו הגאונים משכנות יעקב
ושמיה ביה אפרים ואחרון הכביד ליון לחי' מדי"ע
להלן שכי' דקיי"ל דבעין ס"ר צוקעין דלהוי ר"ה,
וכ' שעל זה נאמר אל חשיג נבול שולס והעתיק מס'
דרך אנוי מה ששמע מהגאון פניי טעם למה הזכיר
מש"ר על הולאה במלאכת המשכן לפי שצ"י חשבון
של מחילוח השקל שגדנו ישראל שמהם נעשו האדנים
ועלו למספר מאה ככר מהם ידע מש"ר שיטנס בישראל
פי' רבוא שכן עלה המנין של מחב"ש ומהם שפט שיש
דין ר"ה צמדבר לפי שס"ר צוקעין ט ע"כ הזכיר

אז על הולאה כדכ' וילו משה ויעבדו קול במחנה
לא חפיקו מרבי"ו יודע למחנה לוי' שכי' ר"ה
כמבואר שנה ל"ו, וסיים דפח"ח.

והנה המקור להי' הוא מדאמרינן שנה ו' כאן בזמן
שישראל שרויים צמדבר אז הוי צמדבר ר"ה
וכמשי"כ החוסי' שם לפי שכי' שם ס"ל.

אמנם הרמב"ם שכי' דהמדבר חזן הזה הוא ר"ה
הוא פירש בגמ' צוקעין כמשי"כ כשי"ח בשם
הרי אברהם החסיד נטו של הרמב"ם ומכנה צוקעין
דלא צעיק ס"ר צוקעין לגדר ר"ה.

ונראה דמשם למד הרמב"ם עוד דין אחד וזמן
שהיו ישראל שרויים צמדבר לא היחה צמדבר
ר"ה כ"א במחנה לוי' לבד כמפורש שנה ל"ו ואע"פ
דהיו שם ס"ר צוקעים, וע"כ דגדר ר"ה אינה חלו
בה כלל אלא ר"ה דאורייתא הוא סרטיא ופלטיוא
גדולה שהם השוקים שנמסרו לרבים להלך בהם
ולעסוק שם בצמורה והמה היו חוץ להעיר צמקום
הפקר לכל ואין שם צחים כלל וכן דרכים המפולשים
להם דינם כר"ה אבל סתם עיירות שיטנס צחים מכל
ברוחות ומכל הצדדים והשוקים אינם מפולשים זה
כנגד זה עד הסרטיא ופלטיוא אלא שוק אחת נכנס
צחוק אחת והצחים המה מכל הרחות ועושים
מחילוח מכל הצדדין אי"כ העיר מסובב בדי' מחילוח
שצ"י נעשה העיר לרבי"ו מה"ח לכוי"ע ולכל הוותר
העיר היא כמלוח והצחים עשים כל העיר כמוקף
לדירה וע"כ י"ל שפחם עור אינגה ר"ה כלל, ובמקלח
גירסאות צמדבים הלכות שנה פו"ד העתיק אחרו הוא
ר"ה מדברות ועיירות. אמנם כנראה הוא ע"ס ולי'
ויערות מלשון יער, אבל העיר אינגה ר"ה כיון
שמוקפת מכל הצדדין צחים וצמחילוח וצשריע סי'
שמה' סעיק ז' לא העתיק אלא שוקים ורחובות
וס"ל להרמב"ם צמדבר צמן שהיו שם ישראל שהיו
שם אהלים קטועים מהדגלים שחטו שם ולחד מ"ד
מכל די' גודים לפני המשכן ע"כ לא היחה צמדבר
ר"ה צמן שישראל היו שם ורק במחנה לוי' לחוד
היחה ר"ה לפי שמחנה לוי' היחה חוץ למחנה ישראל
שם היו מקום רחב להקים שם אח"כ המשכן ואולי

בוקעין זה וסיים דלאו דרך כנושה היא לרוב
הפוסקים חלקים על זה ע"כ לאנס עפ"י משי"ב הי'
לנו סמך גדול על תיקון העירובין ע"י זכ"ס בכל
המקושה.

ואחשוב ענה עובד לתיקון עירובין והוא זה, כי
מלינו רבב צ"ל הי' מערב העיר מחחא
עריסיתא עריסיתא, עיין עירובין כ"ז ושם סי' וכן
קוי"ל ברו"ח ש"צ סעיף ה' שאפשר לערב מבוי מבוי
בפ"ע חלה שריכים לעשות בפתח המבוי דק"ה וכ"י
מחילה וזכ"ס מהני בזה לכו"פ להיכר שמסלקין עמק
שלא לאסור זה על זה ובזה יולאים גם מה שריכים
להניח אחת שיר להעיר של רבים כשמערים אחת
להיכר שידע שרק העירוב מחיר העלמול וא"כ יש
ענה עובד ונכונה לתקן כל עיר אפילו גדולה
כאנטיקויי באופן זה שכל רב יענין באופן השטות
והמבואות שהוא דר בסמוך להם אם אין שם פיריות
וגיות וכיו"צ ואז אשר לתקן בנקל ע"י זכ"ס ודק"ה.

ועיין בהגות מיימונית סוף פ"ה מה' עירובין
אריק ד' ש"י דע"י זכ"ס יש לחלק אפילו
מבוי אחד ולגביו לחלקן והדיווחים אינם אוסרים
עליהם, ולפי"ז בקל יש לתקן העיר מאנכעטען ומכל
שכן העיר ברקלין [נראה שכונתו לויליאמסבורג —
המעתיק] שאין כלן ס"ר בוקעין זו וע"י תיקון זה
יבין אותן השוקים מוצלחת מיתר השוקים שיש
בהם דייסה הרגל של ס"ר שלא יהיו פרוצים להם
ורק יש להשיג באותו מקצת שכונות ולבחון בכל
ע"ש אם לא נשתנה אחת דבר.

ונראה דגם הרשב"א המחמיר יותר בתיקון עירובין
וס"ל דרי"ה גמור אין מערבין כלל כמשי"ב בתי'
חכ"ס סי' ל"ז בשמו מי"מ בתיקון הוא יודע גם הוא,
כי הרשב"א לא מיירי חלה ברי"ה דאורייתא דכ"י
סרטיא ופלטיא שאין שם מחילת חב ר"ה דאורייתא
שלא מהני תיקון אפילו דלתות לדעתו, וגם בזה כי
החכ"ס סי' ל"ז שלא מלא לו חצר אבל אם נתקן רק
אותן השוקים הסמוכות להשוקים שנפרצו לרי"ה זה
אפשר לכו"פ וכן שו"ת צ"ח סי' כ"ז אחרי שאר"ק
נגד ר"ה כי כל שיש כלן ד' מחילות הנראים

כליום לא בקימו שם אכליכם חלה שתיבת מחנה
ל"י מפולש משער לשער עד המקום שבי' שם ר"ה
דאורייתא וצ"ה"ג גם העיר הוא ר"ה כשאין שם
בתים כי"ה מרחח אחת או משתי חמות וכמה רק
לאורך ר"ה או לחצו והשוק מפולש עד המקום שחזן
לפני שבת פנוי לגמרי מהבתים וצ"ה"ג חזן במשנה
עירובין כ"ז עיר של רבים כמשי"ב רש"י שם, וכן י"ל
דמפ"ע זה אמרין עירובין ו' דירושלים אלמלי
דלחמתי נפולין חייבין עלי' משום ר"ה דמוכה דגם
העיר ירושלים הייתה ר"ה, וי"ל ששם היו השוקים
מפולשין עד מחוץ לעיר למקום הסרטיא והפלטיא.

הכ"ר גדר ר"ה אינה חלה סרטיא ופלטיא גדולה
שכן מקומות שנמסרו לרבים ורבים מתקבלים
שם לסחור ואין שם אכלים או בתים, אבל עיריות
שלו וכן העיר מאנכעטען אפילו אם ס"ר בוקעין
בב' א"ז ע"י דין ר"ה תכ"ה משום שהפיר מסובבת
במחילת של רבים והבנינים מכל ד' רוחותיה
והמחילות נעשים ע"י צ"ח ואין רבים מצטלן אותן
המחילות כמו שאין רבים מצטלן מחילות של חצר
אפילו אם החצר גדולה כאנטיקויי.

ור"ה כתב הרמ"א בסי' שמי"ה שמבואות שלו יש
להם דין חצר והיינו ע"י שהבתים מקיפים
למבוי וכשששין זכ"ס שהוא בתורת מחילה היו
כחצר של רבים שאפילו נפרץ לרי"ה מהני זכ"ס לכו"פ
ומפורסם ורגיל בפי הכל שעתה אין לנו דין ר"ה
כמשי"ב צ"ה"ע סי' שמי"ז, וכ"כ המחבר סי' ש"ג
תראה שהוא מהני טעמא שסמכו בזה על שיטת
הכס"ס והמדבר גם בזמן שישראל היו שרויים
שם לא הייתה ר"ה כי"ה מחנה ל"י לבדו מטעם
שאכלים בקיפו המחנות ועל זה סומכין בכל המקומות
לתקן עירובין ע"י זכ"ס ש"ל שאין לנו עתה דין
ר"ה כלל.

ולפעשה אכתו ל"ס דהאחרונים כמזומה לא
סמכו על צ"ח ז"ל, עיין בסי' משנה ברורה
סי' ג"ס"ד בחלק ביאור הלכה שכ' דהש"ס סומכים
על שיטת הרמב"ם דלא אחו רבים לבעל המחילה
וסומכין על השיטות דאין לנו ר"ה כי"ה כשי"ס ס"ר

יחשורו מקטרגים וח"י יבא למחלוקת שהוא כביכול מדרכי שלום לזאת החשוב שפנתי היא טובה ומחוקקת מאוד כי לערב שכונות אחת לר"ך לזה הסעמב כלל וכל רב בשכונה שלו יכול לתקן כן וצנקה שיסכימו אחת הכננים הסמוכים לשכונות האלו.

וע"ד לשכור משר בעיר עיין צבי מנחה שנת בהשמעות דף קמ"ט שכי לשכור מבין חיל "זאלדאטי". וז"ל גוי"ר ושו"ת שרי"מ ח' ח"ב סי' ס"ב שאם שוכרים מגזבר המלך יפה כח השכירות גם בדוירים של אחת שאינם מודים בעירוב כמה בכלל כי יש זכות גם להם וגם אם אינם מחקנים בעיר יש תקנה בשכירות לגורך עירוב חירות שלא יערכו לשכור מאותם שאינם מודים בעירוב.

ואתמך משמא דבגרי"א ז"ל שהצטט צ"ח לר"ך ליתן דו"ח גם על ציפול של מים אחרונים ונידון גם על הקלות כמו שר"ך ליתן דו"ח על החמורות וא"כ השכיחה הוא זכות גם לו חכין לאדם שלא בפניו.

ועיין בספר עני אלמוגים סי' ש"א טעם הבן דמכני השכירות משר בעיר, ובתי השורה ש"י כי לשכור על עשר שנים והחכ"ל החמיר על שנה, והג"א כי דכל ע"ש צריכין לשכור מחדש אלא שאין נובגים קן.

ע"ב דמתי גוטס לתקן באופן כג"ל והכל על מקומו יבא בשלי.

וחממתי שמי בידידות בלתי"ת.

יונתן שטייף

לשומדים בחוקן לא אחו רבים לצטלם אי"כ כשנערב שכונות שטונות יש באפשרות לתקן אחת שהי באפשרות לראות השוקים שיצאו לתוך בעירוב וכו"ל רואין את המחלוקת ומכני לזכ"ס.

דהנה מלחתי כתוב צטט אר"ז ה"י עירובין קכ"ט דס"ל דמכני לזכ"ס גם לר"ב דאורייתא כל שיש כאן מחלוקת של הכתים משני רוחות אי"כ כש"כ בעירוב שנוו דהשוקים מוקפים בכתים מכל הצדדין ועיין בתנ"ח סי' סס"ד שכי דמכ"ת מהני לזכ"ס גם לר"ב דאורייתא וכ"כ הרשב"א שלדעת הרמב"ם מהני לזכ"ס גם צרי"ב דאורייתא.

דהנה בעיר מסובב עוד בלזכ"ס עיי' הקנים של הכ"ט וטעלעפאן אלא שלרוב כמה מן הצד דלא מהני ועיין בפני ר"ח עירובין י"א שכי עירוש חדש בהאי דמן הצד דמייני שאין כאן משקוף ולא תקרה אלא מחות בלבד, אי"כ הי' לנו עמוד גדול לסמוך על הכ"ט וטעלעפאן וגם יש חיקון להעמיד קנים תחתיכם, עיין בספר בית גאמן דף מ"ד, ובספר חסד לאברהם מלמד לסמוך גם על מחלוקת שמן הצד.

דהנה לבלכה כל דברי בגי' כמה קילורין לטינים ונאמרים בהשכל דעתה. גם מה שכתב דעל הגשרים לרוב הולכים רק קרנות שאינם מצטלים המחליה מלחתי קן צבי שרי"א מיעטם שר"ך ר"ב היינו שהולכים שם ברגל אבל קרנות ועגלות אינם מצטלים המחלוקת וכי הגאון מסעריעטש שליטי"א הבין מעטם דהכל מפסיק ועי"כ השיג דקיי"ל אהל זרוק לא שמי אהל, אמנם נראה דהטעם הוא משום דאינה זומה לדגלי המדבר שמסתמא ברגלם היו הס"י הולכים שם, אבל בעלמא הא קיי"ל דרוכב כמהלך דמי.

דהנה מרוב האגרות שקבלנו מהגאונים שליטי"א ראיתי שאין כולם מסכימים לדעה אחת לעשות עירובין במאהבטעמן ויש בדבריהם חששת שראוי ליתן לב עליהם ולשיתן בהדברים וכוות דמליו בירושלי פי"ג עירובין הי"ב ופי"ז הי"ט שעיקר תקנות עירובין הוא מפני דרכי שלום ומסופר שם מעשה עיי"ש, אי"כ כל שאין כולם מסכימים בהחיקון אי"א לערב כי

מש"כ שם שעיר שמוסככה כמחיצות של כהים והכנינים מכל ד' רוחותיה אין עליה דין רשות הרבים מין התורה, כבר כתב החיו יהושע דין זה. ודבריו מובאים בתורת תיקוני עירובין שבזמן הזה חלק א'. וכן כתב שם שהמבואות שבעיירות גדולות נקראים מבואות סתומות מג' רוחות. עיין שם ה' כ', דף ג' ע"כ, דף ד', דף ז' כאות ז' שם, דף ז' ע"כ ודף ח'. וכדף ה' ע"כ שם כתב שהיה הקונטרס לפני גדולי ישראל כירושלים וכן לפני הגאון ר' חיים ברלין וקלסוהו ואמרו יישר חילו של המחבר. ובספר חזון איש על הלכות עירובין סימן מ"ג אות ז' כתב: " ויצא לנו מזה הכזמן הזה כל השוקים והרחובות שכרכים היוחד גדולים הן רשות היחיד גמורה מין התורה דכולן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רשות היחיד וכל הרחובות הפתוחות לה רשות היחיד והפתוחות לתוכן נעשין רשות היחיד, וכיון שכן הן ניהרות כצורת הפתח. וכמשנה ברורה סימן שמ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין ס' דיכוא כוקעין, כל שהיא דרך לרכים לעובדים ולסוחרים ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לרכים שלנו ". ועיין שם מה שהאריך לכאר כזה ומה שהקשה מדברי התוס' כ"מ דף נ"ג ע"כ ד"ה דנפול מחיצות ומה שהקשה על המשכנות יעקב. ונראה שהספרים הנ"ל לא הי' לפני מרן הגאון מהר"י שטייף זצוקל"ה, שהרי כתב שם: "אכתי צ"ע דהאחרונים כמדומה לא סמכו על סברה זו". אכל למעשה כבר הסכימו לסכרחו גאוני הדור מדורות הקודמים. וכתבו זה לדבר פשוט. ודבריו אמיתיים וברורים כנתינתן מסיני ומאירים הם כשמש. וכ"ה שזכיתי לברר מקחו של צדיק.

גע"ח ד' שכת חשל"ט

מע"כ הרבנים ...

הנה כבר בארתי בעל פה הטעם שאני סובר דאין לעשות תיקון עירובין בכרוקלין אפילו כחלק אחד כהא דפלעטבוש, אף אם נימא שמשך י"כ מיל על י"כ מיל כשיחחילו למדוד מאיזה צד רחלח העיר דכרוקלין אין שם סך גדול כמספר בני ישראל שהיו כמדבר על משך כזה, והאומדנא היחה שנמצאים כרחוכות כחוף ס' ריכוא, משום דכיון דעיר גדולה ככרוקלין צריך לכרר מי שאומר שאין שם סך ס' ריכוא כשרוצה להחיר, דהא הרכה אינשי הם כאומדנא שיש ככרוקלין ככל חלק כזה די"כ מיל על י"כ מיל ס' ריכוא ויוחר מאחר דכמוכן הכחיס גדולים שיש כחיס דהרכה קומוח כעלי ארכע וחמש ושש שהם כמעט רוב הכחיס ואף הנמוכים הם כעלי שחיס ושלש ונמצאים גם כחיס גבוהים כיוחר ומגיעין גם לכעלי עשרים קומוח, נגד מחנה ישראל כמדבר שהיו כאהלים שהוא רק אהל כקומה אחת על הקרקע, שלכן אף שהרחוכות הם רחכים ערך פי שנים מרחוכות דכמדבר שהיו רק ט"ז אמה מ"מ הוא לפי אומדנא דסחם אינשי שהם יוחר מכפי שהיו כמדבר כמשך שטח זה, שלכן אם הוא פחות לענין המציאות צריך לכרר זה, ומכיון שצריך לכרר זה אף שהאמת הוא שאין שם ס' ריכוא וגם אפשר לכרר זה, הרי ודאי רוכא דרוכא מאינשי לא ידעו מכוור זה לא רק מעלמא אלא אף הדריס כאן לא ידעו זה ויאמרו דמוחר לעשות חיקוני עירובין דצורח הפחה כרה"ר גמור די שם ס' ריכוא ויוחר ויכא לקלולא. ומצינו כה"ג שחששו חכמים מהא דלא עשו עירובי חצרות דפת כירושלים וכמה גזירוח טוכא.

והנה למה שכחתי כאג"מ ח"א דאו"ח סימן קל"ט ענף ה' דאיכא שיטת הרשב"א כספר עכורח הקדש וסרטיא ופלטיא הוא רה"ר אף כעיר שמוקפת מחיצות ודלחותיה נעולות, וכעה"מ עירובין דף כ"כ הכיא שיטה זו גם כשם הר' אפרים, ויש שסוכר כחה"ר דאינו רה"ר אבל הוא כרמליח וכחבתי שאיכא גם כרש"י סכרא זו כעירובין דף ק"א ד"ה חייבין שסוכר כן שהרי כחכ אבל עכשיו דלחותיה ננעלות לאו רה"ר שאינה כגבלי מוכר שהוא דרך פחות כל שעה, שהוא לשון המשמע שאינו רה"ר וגם הא מסיק וכיון דכרמליח היא ליח לן למיגזר, ולא כחכ איזה טעם אחר שהוא כרמליח משמע דהוא מצד שכח כדכור זה משום דעיר של רכיס היא שאוכלוסין הרכה כאין לה עושה שהיא כרמליח אף דלחותיה נעולות, ואין לנו מנהג דלא כשיטה זו דהא מה שחיקנו עירובין אף כעירוח גדולות הוא מה שאף עירוח הגדולות לא היו כהם ס' ריכוא ואף לא קרוב לזה כידוע וכמפורש כן ככמה מקומות, וחומרא זו דהרשב"א הוא להסוכרים וכענין ס' ריכוא דוקא כשאיכא ס' ריכוא, אבל מסתבר שאם איכא רה"ר כסרטיא ופלטיא יהיה זה חלוי בכל העיר אף שבעיר גדולה כשטח יוחר מי"כ מיל על י"כ מיל ובכל העיר איכא ס' ריכוא ולא כחלק די"כ מיל על י"כ ממנה, נמי הוא רה"ר כיון שהפלטיא הוא נעשה לכל בני העיר שהם ס' ריכוא ויוחר, וגם הוא כמוכרח דהא פלטיא לא היה כמדבר ולא שייך לומר דמחנה לוייה שהיה שם משה שהכל צריכין לו וכאים אליו היחה כחשיכות פלטיא, אלא שהוא משום רזה אין צורך להוכיח מדגלי מוכר אלא משום דזהו עיקר רה"ר שזהו ודאי מקום הנעשה רק לרכיס, ולהרשב"א שאף כעיר שמוקפת מחיצות הוא רה"ר הא ודאי לא שייך למילף ממחנה ישראל כמדבר שלא היו מחיצות, שלכן לא שייך למילף שיעור העיר שאיכא כה

הפליטיא שיהיו הרכים שמחשיבין לרה"ר נמצאים רק כשטח י"ב מיל על י"ב מיל, אלא רק סך האינשי דמחשיבין לרה"ר זה שינך למילף היינו שהפליטיא יהיה לעיר שיש בה ס' ריבוא אבל אין חלוק כזה גודל העיר, דהא עכ"פ כיון שנעיר איבא ס' ריבוא הרי נעשה הפליטיא שבעיר לכל חושבי העיר שהם ס' ריבוא אף על שטח יותר מי"ב על י"ב מיל, שא"כ כאיבא פליטיא כברוקלין יש להחשיב מספר אנשי כל ברוקלין. אבל

1. אולי פליגי רוב הראשונים עליהו לא רק כאיבא מחיצוח אלא אף כליבא מחיצוח דליבא יחרון כשכיל הפליטיא כלל דאין לנו דה"ר אלא מה שילפינן מדגלי מדבר רהא

2. החכ"צ שהביא הכאה"ט מסיק וחמה אבי שלא ראיחי לאחר מן הפוסקים שהביא דבר זה, שא"כ נימא שאף בלא מחיצוח ליחא יחרון לפליטיא, וככל אופן חלוי ככל י"ב מיל על י"ב מיל לכד וכשנמצא שליבא שם ס' ריבוא היה לן להתיר לחקן עירובין, איבא עכ"פ טעם זה שאין לחקן עירובין מאחר שלא ידוע זה אלא ע"י כרור שמזה לא ידוע רובא דרובא אינשי ואחי לקלולא להתיר לחקן עירובין אפילו בעירוח גדולוח שאיבא ס' ריבוא.

והנה מסתבר שאין רשוח לכל אחר ואחר למרוד הי"ב על י"ב מיל מכוחו אין שיהיה עריף להו רהא יהיה סתירה אלא צריך להתחיל מאיזה צד דתחלת העיר כקרוכ להו שאס לפלעטכוש קרוכ חוף הים דנכנס קאני איילענד וברייתין כיטש שאיבא ימים כימי הקיץ שכאים לשם יותר ממיליאן איש כיום שאף אם נחלקים לשלשה זמנים כיום שנמצא שכזמן אחר כיום איבא שם רק ערך ש"נ אלפים הרי כצרוף להאינשי שמוצאים ככל יום וראי יהיה כימיס ההם ס' ריבוא, וכיון שאיבא ימיס שאיבא שם ס' ריבוא אפשר שגבי כזה להחשיב רה"ר גם על השנה, שלא הכל הזכירו שכעלי שיטה זו סכרי דצריך שנכל יום יהיו עוכרין כו ס' ריבוא רכרש"י וחוס' והרא"ש לא הוזכר ככל יום, וא"כ אפשר סכרו דאם אך איבא המציאות רעוכרים ס' ריבוא וראוי הוא מצד המקום ומספר האנשים שכסכיכה שיעכרו גם ככל עת ס' ריבוא הוא רה"ר, אך כזה כיון שכש"ע בחכ בדעת שיטה זו דצריך שיעכרו ס' ריבוא ככל יום כסימן

3. שמ"ה סעיף ז' יש אולי להקל אבל הא עכ"פ יש לאסור מטעם שכתבתי לעיל.

4.

וזה אמרתי אף כשאמרו לי שלפי ידיעה הכרורה אין כמשך י"ב על י"ב מיל ס' ריבוא כברוקלין, והוא טעם לאסור על כל כרכים ששינך לאמוד לסחם אינשי שיש שם ס' ריבוא כרחובות מחוץ להכחים, דאך אם האמת שלאחר הכרור נחכרר שאין שם ס' ריבוא אין לחקן עירובין דרובא דאינשי אין יודעין ככרור, אבל עתה נודענו כמפה שניתן מהיטי ונמצא שכל ברוקלין הוא רק י"ב מיל על י"ב וקצח יותר וורים שם כקביעות קרוב לשלשה מיליאן ועוכרים ושכים ממקומה אחרים למסחר ולהתראוח עם קרוכים ולעכורה קבועה קרוב למיליאן שע"כ יש ממש יותר הרכה מס' ריבוא כרחובות שוראי כהי"ב מיל על י"ב מיל יש ג"כ יותר מס' ריבוא, ולהשוות כריבוע הוא כהכנסת מקצח מנהעטן שנכנס שם כאיסט סייר שהוא גם וואל סטריט וסיטי האל והסכיכה שהוא עור איזה מיליאנים, אבל כיון שמופסק כהנהר אין לצרף זה לברוקלין ולכן נחשב כמעט כל ברוקלין שג"כ איבא הרכה יותר מס' ריבוא וא"כ הוא רה"ר דאורייתא דודאי אין לחקן עירובין מדינא.

אחר שהאריך לכאר שיטתו על פי דרך הרשב"א כספר עבודת הקודש כתב שפליגי רוב הראשונים על שיטה זו, (עיין אות 1). וכן כתב שהחכם צבי כתב שלא ראה לאחד מין הפוסקים שהביא שיטה זו (עיין אות 2).

ומן פשוט שדבריו הם נגד הש"ע (א"ח ס' שמ"ה סע' ב' ושם סע' ז') שמבואר שם מפורש שמקום המוקף מחיצות הוי רשות היחיד. ודעת הרשב"א דלא מהני מחיצות כשיש ס"ד בעיר. וכזה פליגי על הש"ע ורוב הראשונים כמש"כ בחשובה דלעיל. ולקמן יתבאר בעז"ה שגדולי האחרונים פירשו דברי הרשב"א כאופן אחר. ואיך שיהי' הפוסקים לא הזכירו הנהי' הרשב"א להלכה וכעדות החכם צבי, וכמש"כ בחשובה דלעיל.

בחשובה דלעיל כתב מפורש שהש"ע פסק היפך ממש"כ כתופתו, (עיין אות 3). וכתב: "יש אולי להקל" כדברי הש"ע, אבל: "יש לאסור" מטעם שכתב לעיל שאינו מבואר בש"ע, (עיין אות 4). הרי כל יסוד איסורו בנויה על שיטת שהם היפך מדברי רוב הראשונים והאחרונים ושלא כפסקי השלחן ערוך, כמו שכתב בחשובתו לעיל. וכן דבריו בספר אגרות משה הם על דרך הנ"ל נגד פסקי השלחן ערוך כמשכ"ש.

ובאחי רק לכאר ולהעיר.

יבאר מעט מעט מגדלות הכית יוסף ואם יש לנו רשות לחלוק עליו

ובענין זה יש להעיר עוד. זה לשון החיה"א כספר שם הגדולים: "ודע שקבלתי מזקני תורה ויראה ששמעו מפה קדוש הרב הגדול עיר וקריש מהר"ח אכואלעפיא שקבלה בידו שעל כלל מרן בפסק הלכה ללכת אחרי שלשה עמודי בית ישראל הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכו' הסכימו קרוב למאתים רבנים כדורו וכך היה מדגלא כפומיה דהרב הנז' כי כל שיעשה כפסק מרן הנה הוא עושה כמאתים רבנים" (עיין מה שהאריך כזה במערכת ספרים כ' אות נ"ט). ושם כמערכת גדולים י' אות קס"ה זה לשונו: "וחקף גדולתו וחשיבותו מפורסם שנתפשטו הוראותיו וספריו הקדושים... ככל תפוצות הגולה. ומגדולי תלמידיו חרכ מהר"ם קודוכירו והרב מהר"ם גאלאנטי והרב מהר"ם אלשיך", ע"ש משה"כ.

וזה לשון ספר כל חחיים מערכת פ' אות י"ג: "מרן הקדוש ז"ל (הכית יוסף) שכל דבריו וראיותיו נגלות לנו ולבנינו ורוח ה' ריכר בו וכל החולק על דבריו כחולק על השכינה", ע"ש מה שהאריך כזה. וזה לשון החזון איש כקובץ אגרות ל"ג: "והנה אנו יחמי דיתמי, אין לנו להרוס דברי ראשונים ז"ל ולומר למעשה דר"י חסיד והרא"ש והטור לא כיונו ח"ו והאמת קלו ממני שאני יודע יותר מהם, צד מאד על דברים אלו... ובכלל אחת היא לנו אם החולק על הרמב"ם הוא רש"י, או הרא"ש והטור, ומה לי אם אמרו מלאך גבריאל או מיכאל, הלא כל הראשונים שרפי מעלה, והרי כתב הרא"ש וכן עיקר וכן הטור אחריו סיים וכן עיקר וזה הלכה למעשה, שכל הדברים הנאמרים בגמ' ובפוסקים הוא הלכה למעשה.

... הגר"א שנתגלה תורה על ידו כקדוש מעוחד לכך, שהאיר כמה שלא הואר עד שכא ונטל חלקו, והוא נחשב כאחד מן הראשונים, ולכן חולק עליהם בכמה מקומות כתוקף עוז, וגם על הרי"ף והרמב"ם הוא חולק, ומדרגתו ברוח הקדש כחסידותו ובגודל חבונתו וכיגיעתו ובבקיאותו בעיון העמוק ככל התורה המצויה עתה בדינו אי אפשר כלל לציייר את אפשרותם, ואין ראוי לומר עליו... כמו שלא היינו אומרים כן על הרמב"ם והרשב"א. כן לא יתכן לחמוה עליו למה יחלוק על הש"ע...". הרי מבואר דק הגר"א ה' רשאי לחלוק על פסקי הש"ע כדורות האחרונים. ובאחי רק לעורר.

א

חלק התשובות:

— א —

בעזרה"ת אור לארבעה עשר בודקין תש"ט לפ"ק.

תורה וגדולה במקום אחד, הרב הגאון בתורה וביראה
ובמעשים טובים, מוה"ר צבי אייזענשטאט הי"ו, יצו
ה' אתו חיים וברכה וכשרון חג הקדוש בשמחה.

זה פעמים אשר נפגשתי עם כה"ג נ"י, וכל פעם הי' המדובר בחקון
עירובין להעיר רבתי באוכלסין. ומאחר שאמר לי מר נ"י צפעס באחרונה לכתוב
בדבר, ומאחר שלפע"ד הדבר נוגע במלוא רבה, הנני כותב מכתב זה.

אמת כי חלקי בחורחניו הקדושה קטן מהכיל את החיובים המועלים עלי
בלמודי הישיבה, והדין נוחן בק"ו, למנוע ממני פתרון פה בהוראה חמורה. ועוד
נוסף כי באלו הזמנים, ברוב הימים אני שוכב מעט ל"ע, ועל כל אלה אני מוטרד
בדאגות הפרנסה של בית מדרשו, יכווננו עליון.

אמנם בעיקר הדבר, לא לברר הלכה אני כותב, כי מה מני יהלך, אגף לדבר
דבור הנוגע למעשה. ובענין זה יש לי ענה טובה. ידענא צי' בגברא רבא, זקן
ויושב בישיבה, ובעל הוראה מפורסם ע"פ דרכי הוראה של מרן הח"ס וחלמידיו
זי"ע, הגאון האמתי ולדיק חמים, מוהר"ר יונתן שטייף נ"י, שיש לו כח דהיתרא
לשם שמים. טוב הדבר למעשה להכניסו בהוראה זו. גם אנכי אדבר עמו אי"ה,
אמנם למעשה, טוב הדבר שגם מעב"ת נ"י כה יעשה. א.

וכמה הפליג רבינו הרמ"ש ז"ל בסוף כלל כ"א מחשבותיו, להחריס
בלשונות נוראות, ולדון במיחה ממש, אוחו חכם, שרצה להעיל חומרי רה"ר
בנעילת דלת, על עירובי עירו. אף שכמה וכמה שיטות נובעים כאותו חכם, כידוע.
ועי' בסוף סי' כ"ז בבית אפרים מה שכתב בזה.

ונראה שהיל"י דרבינו הרמ"ש הוא מצינה ע"ז: בעובדא דההיא מרבנן
שהי' אוסר בעירובי הירוות, ומסיק הש"ס דהוראחו לקלוקל, משום דמקלקלי
צי' רבים בטלטול דאיסור. וכבר נסחייע מרן הח"ס ז"ל בסו' ל"ז ממימרא זו,

א. עיין לעיל חשוכתו בזה

לבורות שחוב מוטל על חכמי העיר והפרנסים לחקן אח העיר בעירובין. ובמס' עירובין דף ס"ח ע"א, מבואר דדיירי צ"י חרי גברי רבנני כרבנן, להוי בלא עירוב ובלא שיחוק, כמ"ש שם במדכוי ובהגהת אשרי. ואפשר דהיינו טעמא דקרי עלי' דרבנן, ריש גלותא, בעירובין דף כ"ו. חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו.

והמדקדק בלשוננו הזהב של הרא"ש, יראה שהוא ז"ל העמיק כעסו, בשביל שאנחנו דרים בין בכוחים, ואנחנו לריכים בחקון עירובין להסכמתם, ואין בכחנו להחמיר בחומרם דאתי לידי קולא ומכשול.

ואשרי חלקו דמר נ"י, אם יעלה בידו להוליך הוראה לפועל בדבר הזה, בהסכמת גדולי חורה, המכוונים הוראך לשם שמים. ה' העוז, השומר אמת של חורחו לעולם, יהא בעזרו.

והנה העיר צרוקלין, הים והנהר חומתה משלש רוחות. וממילא שאין כאן פילוש. ומאן דיימר לבטל מחילות אלו הנעשות בידי שמים, מחמת בקיעת הספינות, ימלא הרבה מחירים כנגדו, כמבואר בספרי הפוסקים. ויש כאן מקום מרווח להוראה של היחזר להחגדר. ובפרט כי למעשה, כמעט כל גדודי הנהר והים, כבר נשתנו ע"י בני אדם, בצניני נמל, וגדרי דרכים. ולא אחי ספינות ומבטלים מחילות הנעשים בידי אדם, גם אליבא דשיטות המחמירים בבקיעת ספינה בשאר נהרות.

ולא נשחיר אלא לדון על רוח לפוגית, כי מלפון חפתה העיר. אמנם לעומת זה, כמעט על פני כל צד לפון, משוך הגשר של העלעוועטעד ליינה, המחלחל מקרן לפוגית מערבית, להחמשך מגשר של וויליאמסבורג, כמעט עד לפוגית מזרחית עד חוף הים. ואין כאן רק מעט פרנות, כמו שלשים רחובות. ואלו אפשר לתקן בצורת הפחתה, מאחר שכבר יש כאן ג' מחילות, או בדלתות הראויות לנעול. כי אולי מלד ממשלת העיר, יוחר יסכימו על דלתות הראויות לנעול, משיסכימו על צורת הפחתה.

והגשר הזה יש צו להחיר מחמת שני טעמים. חדא, מלד פי תקרה יורד וסוחם, דלהלכה קימ"ל בס"י שס"א דפי תקרה יורד וסוחם בשתי מחילות העומדות כמין גאס, ופי תקרה משלים שתי מחילות החסרות. דהא איפסק הלכתא כרב בעירובין ז"ד. אמנם ברוח רביעית גם שמואל מודה, אפילו אליבא דשיטת החוס' ור"ח ושאר רבנותא. ואין כאן אלא שיטת המהרי"ל המוצא במג"א שמ"ו סק"ב ובע"ז שס"ה סק"ו, להחמיר לכתחילה בחקון לחי, וגם הוא ז"ל לא חש אלא להחמיר לכתחילה, וכבר הקשה עליו החוספות שבת, והמחליט

השקל טרח ליישב צס"י שמי"ו. ואין אל"י שמי"ח מהרי"ל, ואפשר שכיון על החומרה של הרשע"ם בהגבה מרדכי בריש מסכת שבת, שלא לדקדק בקרוי ארבע של אסקופה, להחיר מטעם פי חקרה. והאי דרשע"ם, חומרה גדולה, ולא איפסקא להלכה. ולא נאמרה אלא באסקופה, משום דיש למוחש בה לאחלופי, אמנם לא בכיתר מצואות וחלרות. וכן הו"א דמהרי"ל, כנראה ממה שהעתיקו המג"א ובעו"ז, ג"כ לא מיירי אלא מאסקופה.

ושאני חקרה רחבה ד', מקורה של טפח, דיוורד וסוחם והשיב מחילה מעלייהא, יוחר מלחי וקורה, אפי' אי נימא דהם משום מחילה ולא משום הכירא, כמו שביררו החוס' בעירובין פ"ו. בד"ה קורה ארבעה. ולית מאן דנגע צפי חקרה של ארבעה משום היכרא, אלא דחשיב מחילה בגדר של גוד אסיק ואחית, כמי"ש רש"י בסוכה דף כ"ב ד"ה שאין בגגו, בענין חבוע רמי. ובאמת לענין סוכה פי חקרה עדיף ממחילות של גוד אסיק, דמחילות של גוד אסיק אינם מועילות בסוכה, ומחילה הבאה מחמת סתימת פי חקרה חשיבה מחילה מעלייהא, כמי"ש החוס' סוכה דף ד: ד"ה סבר צבי. ומחילות של גוד אסיק חשיבן מחילות גמורות לשבת, ולא אחי רבים, אפילו של ס' רבוא, ומצטלין להו, כמו שבירר רבינו חכם צבי צס"י ה' ולי"ז. ותל המתלקט, אליבא דרבנן דקיי"ל כותייבו בעירובין כ"ב ובשבת ק' יוכיה, דלא אחי רבים ומצטלי מחילות של גוד אסיק, ועדיפי מדלתות נעולות, משום דחורת מחילה גמורה עליהם. וא"כ הי' הדין נוחו, דכשם שאפשר לתקן מצוי ורה"ר מפולש, בחריץ עמוק י' ורחצ ד' מכאן ומכאן, במחילות של גוד אסיק, כך אפשר לתקנם בחקרה רחבה ד', דאמרינן בהו פי חקרה יורד וסוחם. ואין הכי נמי. אלא דלא משכחת לה משום דלא אמרינן פי חקרה יורד וסוחם, אליבא דחוס' דף כ"ה ודף ל"ד בעירובין, ודף י"ח בסוכה, אלא צב' מחילות העשויות כמין גאס, אבל לא צב' מחילות זה כנגד זה. והכי איפסק הלכתא כדלעיל. וא"כ א"א להחיר מצוי ורה"ר מפולש מטעם פי חקרה, משום דפילוש לא משכחת אלא צב' מחילות זה כנגד זה, וצבאחי גונא פי חקרה אינו מועיל.

ולשיטת רש"י צסוגיא דפי חקרה, דס"ל דאליבא דרב מהני חקרה אפילו להשלים ד' מחילות, ומכש"כ צב' מחילות זה כנגד זה, אין הכי נמי דיש לתקן צ' צדדי הפילוש צפי חקרה יורד וסוחם. ויש לעיין בדבר להלכה. אמנם בלא"ה כל הראשונים חולקים על רש"י בזה. אלא שיש כאן שיטת הריפצ"א גם כן.

והיינו טעמא דפסק הרמב"ם צפוי"ד מהל' שבת, והטור ושו"ע צסימן שמי"ה, דרה"ר מקורה חשיב כרמלית, משום דאי אפשר להקרוי שחיתר את רה"ר,

תורת חמד

מאחר דיש כאן פילוש צב' מחילות, זה כנגד זה. ולשיטת רש"י אפשר ורבי מקורה חשיב צאמת רה"י.

וכל עיקר הדין דרכ"ר מקורה חשיב כרמלית, הוא מהא דאיחא צבצב צ"ח ע"א דהמוליא לרבי"ר מקורה פטור, כמ"ש הרב המגיד צפ"ד מהלכות שבת, משמע פטור אבל אסור משום דחשיב כרמלית. ואי משום הא, ה"ל אפשר לאוקמה דרכ"ר מקורה משופע, דלא אמרינן פי תקרה יורד וסוחס צמשופע, כדאיחא צפירוצין צ"ד.

אלא דיש כאן למוד יותר מרווח דרכ"ר מקורה נדון משום כרמלית, צחוספתא פ"ז דעירוצין. דאיחא שס, דעליות וגשרים ורבי"ר מקורה ר"י מחיר וחכמים אחרים, והחוס' צבצב דף ו'. הזכירו זאה ההוספתא. אלא דעירוצין צ"ה יש כאן שחי לשונות צפלוגתא דר"י ורצנן, אי משום שחי מחילות אי משום פי תקרה.

ובמס' שבת דף ו' מסקינן, דזו היא רשות היחיד גמורה, אחי' למטעו רה"י דיתר מכן אמר ר' יהודה. והקשה הפנ"י דלמה לא אמר דחאי למטעו רה"י דרכ"ר מקורה אליבא דר"י. וחירץ דצאמת אליבא דר"י מטעם פי תקרה, הרי נגמרה רה"י, נגמרו מחילותי ע"י סחימת פי תקרה, ועד כאן לא אמרינן דלא נגמרו מחילותי אלא בסיפא דחאי חוספתא ביתר מכן של ר"י, דאין כאן אלא צ' מחילות, ולא נגמרו מחילותי. וצאמת צפירוצין צ"ה מסקינן דפליגי צפי תקרה ואליבא דהלכתא קי"ל פי תקרה יורד וסוחס. וא"כ אליבא דרש"י ה"ל לדון דרכ"ר מקורה, צחורת רה"י, משום דמחילת פי תקרה משוה לה רה"י, אלא דאין לא קי"ל כרש"י, מחמת קושית החוס' ושאר ראשונים, דלא אמרינן פי תקרה סוחס צב' מחילות זה כנגד זה, ומהאי טעמא אין כאן ביתר של פי תקרה צמצוי מפולש, ונהי דרכ"ר לא מיקרי משום דחינו דומה לדגלי מדבר, אבל רה"י ג"כ לא יחקרי משום דאין כאן ביתר של פי תקרה.

אלא שהרמ"א צס"ס שמי"ז פסק פי תקרה יורד וסוחס אפילו צב' מחילות זה כנגד זה. והקשה עליו מג"א מס"א שס"א, דלא אמרינן יורד וסוחס אלא צמחילות כמין גאס, וחירץ מג"א דמלך הדין אפילו צב' מחילות זה כנגד זה סגי, אלא צצס"א שס"א מלך חומרא חיישינן לשיטות הסוברים, שלא לומר פי תקרה סוחס אלא צמחילות כמין גאס. וא"כ י"ל דהא דחשיב הרמב"ם וטושו"ע רכ"ר מקורה לכרמלית, הוא ג"כ מלך חומרא זז, אמנם מלך הדין רה"י הוא.

והנה אליבא דשיטת מג"א זו מלד הדין, רה"ר רחב ע"ז ובקעי צו ס' רצוא, וכוז מקורה, רה"י הוא. אלא משום חומרא השיב כרמלית. והנה צרה"י אינו מזיק בקיעת רבים, כמו שפסק העו"ז בסו" שס"ב סק"ג, והכי ס"ל לרוב האחרונים, אלא שבאצן עוזר חולק. ואלא מאי תאמר, שמלד חומרא גארר דאחי רבים ומצטלי מחילתא. מתוך חומר זה הקלת עליו, שאם יוליא אדם מרה"ר גמור לתוך רה"ר מקורה, נפטור אותו, כדין מוליא מרה"ר לכרמלית, ומלד הדי הלא הוליא מרה"ר לרה"י גמור. וכי צסקינא חריפא נחלוק המחילות לחשבן למחילות לגבי יחיד ולא לגבי רבים. אדרבה, רבינו חכם לבי צסו" ה' הביא ראיות, דיותר יש לנו להקל לחשוב מחילה לרבים, מלהשוב מחילה ליחיד.

ויש לי להביא סמוכים, דרה"ר מקורה הוא מלד הדין רה"י, מדברי הירוש' פ"א דעירובין הלכה א', סוכה מקורה פסולה, מצוא מקורה כשר, ר' אמי צסס ר' הושיעיה, לא סוף דבר מקורה אלא נתן מלתרא יש צו רחב ארבע טפחים מתרת אה המצוי. והנה מפרשי הירושלמי פירשו דקאי על גבזה יותר מכ', דצקורה גרידא אינה מותרת, דהיא משום היכר, ולמעלה מכ' אין כאן היכר. וצתקרה מתרת מטעם פי תקרה, אפילו לפי פירושם, הא אמר מצוי מקורה כשר, משמע דהוא רה"י, ואין להלק בין רה"ר למצוי צקריו, דמאי טעמא. אלא דלפירושם עיקר חסר מן הספר. אמנם למאי דאסקינן אחי שפיר. דמצוי מקורה לגמרי, מרישא לסיפא, צודאי דכשר, דרה"י גמור הוא, מלד פי תקרה יורד וכוהס. ואחי ר' אמי למימר דכשיש כאן אמלתרא רהב ד', א"כ תחת זה האמלתרא הרי כבר יש כאן רה"י, ששיגור רה"י הוא רוחב ד', ומאחר שפי תקרה יורד וסותם תחת האמלתרא הרי יש כאן רשות היחיד גמור, וצרה"י אינו מזיק שום צקיעה, וכשם שיש כאן מחילה כלפי הרה"י שתחת האמלתרא, כך יש כאן מחילה כלפי הרה"ר שחוצ לאמלתרא. ואפילו אם יחלוק החולק על זה הפירוש צדברי הירושלמי, אמנם הדין דין אמת.

ודאחאן עלה עתה למעשה. אין אנו צריכים לכל זה. הדא, אנו אין אנו דנים אלא על פרזה דרוח רביעית, צפרנה עומד מרובה על הפרוז, דלכ"ע אמרינן פי תקרה יורד וסותם, ועדיף מזורת הפחת, דמהני צשלש מחילות גמורות כדידן, אפילו צצקיעת ס' רצוא ורוחב ע"ז. ואפילו תימא שאנחנו צריכים גם להחיר הגשרים של רוח מערבית העוצרים מצרוקלין למאנהעטן, כשלא יוהר מאנהעטן. יאלו הגשרים כלם מכוסים צרחצם, צתקרות רחבים יותר מארבע, וגם צדידהו ציך פי תקרה, מה צכך, הלא עדיין נשאר צדרוח ומזרח, מחילות הים כמין

גאם, ואפילו אי נחוש לחומרא של סי' שס"א, אליבא דפי' מג"א צסי' שמ"ו, ואמרינן פי תקרה יורד וסותם צב' מחילות, לפון ומערב, אפילו אם היו חברים לגמרי, ומכש"כ כאן, שגם באלו המחילות העומד מרובה על הפרוץ בכפלי כפלים.

זאת ועוד אחרת. אלו העלעוועטער גשרים חולקים רשות צפני עלמן, ונחים על עמודים רחבים הרבה מג' עפחים, כידוע. ויש תחיתום אם כן איפוא לא צ' מחילות אלא כפסי זיראות ויותר, ד' מחילות צפרוץ מרובה על העומד. וודאי שפי תקרה יורד וסותם צבהאי גונא, להחשיב הרשות שתחת העלעוועטער לרשות צפני עלמן, לכל הפחות כרמלית. ולשיטת המג"א הנ"ל אפשר רה"י. וא"כ אפילו לא היו כאן ג' מחילות של ים ונהר, אלא שהי' העלעוועטער זה לדו מקיף את העיר מד' רוחות, הי' מקום להחיר, שכשם שהגשר הזה יורד וסותם מחילה לרשות שתחתיו, כך הוא יורד וסותם מחילה לרשות שחולה לו. ועל פי מה שכתב החכ"ל צסי' ה' בחלוק שצין רה"י לרה"י, ק"ו יש כאן, ולא הוא הדין.

וארווחא צבה, לפי שאלו הגשרים הולכים ישר והפך צחוך העיר כמה פעמי', וישנם כמה שעחים שאלו הגשרים מקיפים אותם צרצוע, או כמעט צרצוע, ואין צריך לתקן אלא אחת רחובות, כדי שיהא כאן רצוע שלם. ואלו השעחים מונחים כלם תוך הרצוע הגדול שהתחלנו צו. וא"כ יש לעשות כהא דרבה צר אצוה צעירו' כ"ו. דמערב לכולא מחוצא עברייחא. כדי שבכל שעה צפני עלמן לא יהיו ששים רצוה צוקעים, והי' צוה יתר שאת של מהיות עוב.

אלא שהי' לפקפק על כל זה עפ"י שיטת הרשב"א בעבודת הקודש צסי' ד' דציתר מעשר לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם, והאלי' רבה צסי' שס"ג פסק כותי', ובודאי נראה שחילי' דרשב"א משום דפסק בלישנא צתרא צדף ל"ד. וכצו כתב עליו הפמ"ג, דצסי' שס"א פסק הרמ"א צפירוש, דפי תקרה מהני ציותר מעשר ג"כ. וכצו הרגמה רצינו גאון יעקב, צעירובין צ' וצעירובין ל"ד, להא דרשב"א, דמיירי צקן צויות או צנפרן צמלוהא, אמנם הרא"ש והחוס' חולקים גם על זה. ועיין צביאור הלכה.

וכאן מקום להזכיר צקצור, כי הרוקח צסי' ל"ד כתב, כי איתא צתוספתא כי חכמים אוסרים לעלטל צרה"י מקורה, ולכן אסור לעלטל צמרחף מקורה צרה"י, מאחר שאין כאן כתלים. והגאון ר' יוסף ענגל ז"ל צגלווי הש"ס צעירובין כ"ה הניח דצרו צלי"ע, אי' מקום התוספתא ומנא לי'. וצרו נראה דצנח הרוקח על תוספתא הנ"ל צעירובין פ"ז, ויותר צריכים עיין דצרי בגאון ז"ל, שחמה על הרוקח דמאי צכך דאין כאן כתלים, הא פי תקרה יורד וסותם, דה אינו אלא לרש"י אמנם כל הראשונים חולקים על רש"י צבה.

ועוד יש כאן היתר אחר צאלו הגשרים של העלעועטערס הצוקעים
 צלפונה של צרוקלין. כי אלו הגשרים מוקפים בגדר על גביהם, צאופן שעל גבי
 הגשרים יש כאן רשות היחיד גמור, מוקף ד' מחילות, שאין בהם פותח פתח, רק
 פליות המחלקטים אשר מחוץ ארבע, ולא אחי רבים ומצטלי מחילות הללו בידי
 אדם, דק"ל כרצון בד' מחילות גמורות כהאי. והנה צב"ג כתב המג"א צסי'
 שמי"ה סק"א שאם הערסקל עצמו גבוה י', תחתיו רה"י, משום דאחתיין
 המחילות. וא"כ הדרן לה"ל משמי' דהעו"ז דצרה"י לא אחי רבים ומצטלי
 מחילתא, וממילא כמו שיש כאן מחילות כלפי פנים של תחת הגשרים, כך יש כאן
 מחילות כלפי חוץ לגשרים. וזה מועיל לא לצד לרוח אחד, אלא לד' רוחות.

אמת שהתו"ש והגר"א והמחילת השקל עשו ע"ם צמג"א זה משמי' דהתו'
 והגבוה להיפך, שאינו רה"י, והציאו ראיות לדבריהם. אמנם מי לנו גדול ממרן
 הח"ם שסמך על דברי המג"א אלו הלכה למעשה, צלי הג"ה צסי' פ"ט, צסד"ה
 אך מה יושיענו, וכן צבהבת רעק"א על השו"ע חלק על הגבת מחילת השקל, ויש
 להאריך ולצרה, ולהציא ראיות שהדין עם החת"ם, ושלא להגיה צדברי המג"א,
 צפירוש דברי החוס' צשמעתתא דערסקל. אלא שכבר נחאריך מכחצ זה, ואני לא
 צאחי אלא לצר ענין פי תקרה יורד וסוחס, לפי שזה הי' המדובר ציינו. וממילא
 מוצן שעוד יש כאן סניפים וסעיפים אהרים הראויים לצרף להיתר, אם יצא צעל
 הוראה ראוי להוראה צעבר ולא צהוב, ויעפל עצמו צזה. ואני לא צאחי אלא
 לעורר את מעכ"ת שלא יתשל צדבר, לצקש ולחפש אחר הוראה זו.

חייבים אנחנו למנוע עצמנו מלשעון על הסצרה, צלמוד התלמוד צכלל,
 וצבירור הלכה צפרע. כמי"ש החוס' צעעמא דמילתא דאחי' צסצרה ערה וכתב
 לה קרא, דלרכים אנחנו לקרא להראות כי הסצרה הוא אמיתית. כי מי כמו
 השכל, עלול לשעוה את עצמו. ולולא דמסתפינא מה, הייתי אומר כי סחימת פי
 תקרה צהיתר רשות הרצים, עדיף צאיזה מזה ממחילה גמורה.

דהנה ר"י ס"ל דאחי רבים ומצטלי מחילתא ור' יוחנן קאי צשיעתי'
 לחלאין, ע"פ שיטת הרמב"ן צמלחמות. ומה זה צעול אליצא דכל המפורשים, הרי
 לפנינו מחילה דאחי' מכה לורת הפתח, או מכה תל המחלקט, ואחי דריסה
 הרצים ומצטלי ל"ל למחילה זו, ונחשבת כאין, וא"כ תו יש כאן רה"י. אבל כשיש
 כאן רה"י מקורה צד' עפחים, ודאי דלא אחי רבים ומצטלים הקרוי, שלא יתקרי
 עכ"פ צרמלית תחת הקרוי, דהא הדין שייך צרשות הרצים מקורה דוקא, דהיינו
 צצוקמים צה רצים גרידא, או ס' רצוא, למר כדאית ל"ל ולמר כדאית ל"ל. וא"כ

אין לומר דהקרוי נחשבת כאין. ואם קרוי יש כאן, מי מצטל סתימת פיה, אליבא דצטל המאור דחיי רבים ומצטלים המחיצה לגמרי, אלא שהרמב"ן חולק ואומר דלא חיי רבים אלא לצטל את תורת הלבד של הפסוק, או את תורת ההיסק דמחיצה ללבד, של חל המחלקע. אמנם לשאר השיטות, צטול מחיצות הוא צטול לגמרי, ודמחיצה לצטול חבן ותרורות ועפר, לענין אהליות צפטי"ו מאהליות, ולענין מקואות צבית קבול ורורות, ולענין סוכה ולענין עירובין ג"כ, צעירובין ע"ט. דנחשב העפר והתרורות כאין, וכמו שהסביר מהר"ק בשורש קמ"ב ענין צטול חמץ לפירש"י. כן הכא חיי רבים ומצטלי את העפר ותרורות של המחיצה, ומחשיבים אותם כאין, וממילא שאין כאן מחיצה. ועדיף צטול דחיי' מכה דריבא רבים מצטול דחיי' מכה דבור ומחשבה בעלמא, דמחשבה חונה מוליא בעלמא מיד מחשבה, ומכל שכן מיד מעשה, ומעשה מוליא מידי מחשבה ומידי מעשה. אמנם תקרה זו אין לה צטול, לפי שהשובה היא להפך את רה"ר לכה"פ לכרמלית, כדלעיל. ומאחר שישנה כאן, סותמת ג"כ. כללא דמילתא, סברא זו נוחנת לומר, אימתי אומרים אנו צטול מחיצות, בזמן שטי"ו צטול מחיצות הללו, שוב יתהפך זה הרשות, שצורת פתח חוסמת אותה לרשות הרבים. אמנם צרה"ר מקורה זה צד' טפחים, אפילו חימא שהצטל את סתימת פיה, כסברת הרמב"ן בג"ל, עדיין לא החזרת את זה הרשות להיות רה"ר, אלא לריך אחת על כרחך לדון עליו מדין כרמלית לכה"פ, ואפשר גם משום רה"י. וא"כ שוב אין כאן צטול.

רוצ הסברות סברות הכרם הן. ואזלינן בחר רוצא, לדון כל סברא דין זה, מאחר שאין צנו כח להבחין: אם לא שנמלא ראי' חזקה דדברי הש"ס ופוסקים ומפרשים ז"ל, אשר עליהם יש לסמוך. ויש כאן מקום לחזק סברתינו זאת במקלה.

דכנה הרשצ"ח צעבוה"ק ס"ל דפלטיא אפילו דלחות המדינה נעלות צלילה, תורת רה"ר עלי', והוא צעבוה"ק שער שלישי ס' א'. ורבינו חכם צבי צבי' ל"ז אחשבה להא דרשצ"ח לחדוש גדול, שלא נמלא בשום פוסק קדמון ואחרון זולתו, וכחז שנראה שזכו דעתו של הרב ר' אפרים שהצוא הצטל המאור בג"ל. והיינו שהרבים מצטלים את המחיצות, אפילו מחיצות גמורות לגמרי. אלא שצבית אפרים ס' כ"ו חולק על החכם צבי צמה דמשובה את הרשצ"ח ורבינו אפרים ביחד, דרבינו אפרים לא דן על פלטיא בלבד, אלא על כל רה"ר, וס"ל דאין כאן מחיצות לשום רה"ר, ושח"א לערב רה"ר בכלל. והעלה שם צבית אפרים דחילי' דרבינו אפרים מעירובין ק"א, דאמרי' שם דירושלים חף קודם שנפרצו בה פרצות, ואף שכוו הדלחות נעולות, מיקרי כרמלית, ורש"י צדף ו': פירש צבה, דמקריא

כמו כרמלית היינו צדלא עירבו, וכפירש"י פירשו גם שאר ראשונים. ורבינו יבונתן הניח בל"ע גדול, דכי עירוב מפיק ל' לכרמלית מחורתו, ורבינו בית יוסף צ"ל שמי"ה ולפניו הריב"ש צ"ל ת"ה, תירלו, דאין כונת הגמרא לדון על ירושלים בחורת כרמלית ממש, אלא שצלא עירוב יש כאן איסור עלטול כמו שיש איסור עלטול בכרמלית, ורבינו אפרים לדעת הבית אפרים ס' כ"ו מואן בפירוש זה, ופי' כפשוטו דירושלים אפילו צנעילת דלתות כרמלית חשובה. וכנראה כבר קדמו צ"ה החרומת הדשן צ"ל ע"ג, שכ' ששמע שאחד מן הגדולים ה' סובר להחמיר, מהא דאמרינן פרק בתרא, דירושלים כרמלית היתה אף קודם שנפלו צ"ה פרצות, אף על פי דהיתה מוקפת, ודלתותי' נטולות, וש"מ דהיקף חומה לא משמע רה"י. וכ' דה"נ מסיק רבינו אפרים מרעגטנשבורג צמרדכי פ' מי שהוליא אהו. והנה צמרדכי אין כאן רק רמז קטן מפסקו של רבינו אפרים דליכא למשמע מינה מש"כ הח"ד. אמנם ידוע כי המרדכי שלפנינו ק"ר הוא, ויש בו כמה השמטות מן מה שנמלא צכתיו יד. כמעט שנחקר צכמה מקומות למחלה לשליש ולרביע. וצדאי שאין הרב ר' אפרים של בעל המאור רבינו אפרים מרעגטנשבורג, ונראה מדברי ח"ד שכמה שיטות סוברים כן, שאפילו מחילות גמורות אינם מחורים העלטול במקום דריסת רגים. אף ששיטה זו לא הוזכרה להלכה צש"ע. ועכשיו שצאנו לידי מזה זו, י"ל שטעמא דמילתא של הרשב"א ואלו הפוסקים אחד הוא, שמדאורייתא אין כאן רה"י רק סרטיא ופלטיא, והרחובות הצוקעים לחוך הסרטיא ופלטיא יש בהם דין כרמלית מחמת דין רה"י, ולפיכך ירושלים, כלומר הרחובות של ירושלים, כרמלית הם, וצעיר שאין צ"ה רק רחובות של דריסת הרגים, יש היתר צנעילת דלת, וצעיר שיש צ"ה פלטיא ורחובות, אין היתר אף לרחובות, כי נחשבים ככרמלית.

יהי' אף שיהי', הרב ר' אפרים לפי מה שהבין צ"ה צבית אפרים, והגדולים של ח"ד, סוברים שרשות הרבים המוקפת צמחילות גמורות, מד' רוחות סביב, חשובה כרמלית ולא רה"י. ורה"י מקורה חשיב כרמלית מדינא דגמרא, צשצת ל"ה, כפשטא דרמב"ם וש"ע הג"ל. ועתה הגע צעלמך, אם יהי' כאן חרוזיהו, רה"י מוקף מחילות, ומקורה ג"כ, עדיין יחשב כרמלית, דלא שמענו דתרי גורמים לכרמלית יכפכו אותה לרה"י, ואע"פ אם יעמד איצטבא ואילטוויית צבקעה, יהי' כאן רשות היחיד. וצפירוש תניא שסלע צתוך הים הרי הוא כרמלית, ואין קרוי מועיל לים להחשיבו רה"י, כדחזיק מדף הבולט מן הספינה להביא מים, שאין תמלאין אלא צמחילת תלוי'. וא"כ תמה על עצמך אם חקרה ומחילות סביב, אינם מועילות למקום דריסת רגלי רבים, אלא להשוותו כרמלית, א"כ אף מלאנו ידינו

ורגלנו צבית הכנסת רחב ע"ז אמות, אליבא דהרשב"א, דס"ל דמחילות אינם מועילות לפלטיא, דהוא מקום כנוס רבים, ומחמיר ג"כ לאידך גיסא, וסובר דדריסת רבים משוכה רב"ר בפחות מס' רבוא. ואלא מאי, דס"ל דפלטיא מוקפת מחילות, מלד הדין הוא רב"ר, דאחי רבים ומצטלי מחילות לגמרי, כאלו אינם כאן, כג"ל ופלטיא מקורה, מלד הדין הוא רב"י, כמו שנראה אליבא דמג"א צסי' שמי' בג"ל. אי"כ חזינן דפי תקרה חשיב סתימא מעלייתא, ממחילות גמורות. ובאמת משמע צעזוכ"ק דלא ס"ל להרשב"א דרב"ר מקורה חשיב כרמלית.

ואפילו חימא דהנך רבוחא דהה"ד יסברו דמלרכינן ס' רבוא לרה"ד, כצב"ג ורש"י, עדיין יקשה מציח המקדש שהיו ששים רבוא דורסים בצורה צרגלים, ואיך אפשר להולכה ושאר עצות כהונה, ואיך כהן גדול מוליך כף ומחאה מק"ק ומכנים, דהא מחילות המקדש אינם חוסמות יותר ממחילות ירושלים, ואינם מועילות להרשב"א לגמרי, ולשאר רבוחא דלעיל אינם מועילות אלא כדי כרמלית. ואלא מאי כדאמנן.

ואף שכל זה הפלפול אינו מועיל להורות הלכה צבית המדרש, אמנם צודאי שפי תקרה חשיב סתימא מעלייתא צנדון דידן, אס יסכים מי שראוי להוראה זו על כך.

והגני מסיים מעין הפתיחה. עוב הדבר אס מעכ"ח יכנים להוראה זו אח בגאון ר' יונתן שליט"א, שהוא רב צברוקלין, ועל הוראתו יסמכו ויסכימו רבים. וראשית חכמה דעת. לדעת אח המקומות והרוחות אשר סתמוס אלו כגשרים, ומעט הפרטות אשר לריכים תקון. א.

יאמין לי מעכ"ח נ"י כי רחוק אנכי מאוד מלהכנים ענמי צדבר כזה, צמכתב זה, ואף צדצורים שקדמו לזה המכתב, שאלמלא לא הרגשתי צכה גדול, שאס יחכה הזוכה לתקן אח העיר צעירוצין, שער גדול יפתח לשמירת שבת להמון כולו. לפי שזה הכלל, כיון שנדחה נדחה. אס נדחה אדם משמירת שבת, ע"י עלטול שקשה עליו צעיר הזאת מאוד, נדחה הוא להלאה ג"כ מדחי אל דחי. ומי שיש לו עינים לראות, יראה, כי איסור עלטול צעיר גדולה, הוא פוטר מים הצדונים של חלול שבת לגמרי, ראשית מדון של הילכה"ר עם השבת קדש העומד כנגדו, למחר ביאת משיח צדקנו צמכה. ושבת שהותר מקלתו ר"ל, הותר כולו.

בצנחתי לכאן בצזירת עליון אשר חמר לי צעו"ה, חשבתי תמיד מי יתן חכיתי לכך. אלא צצענותי לא הרגשתי, וכן עשה איני מרגיש ענמי לכדאי לכך.

א. עי"ן לעיל תשרבתו ובהערות

וגם כוחו גופי ונפשי, כן עתה כן אז, נחשלו מאוד צפוי"ה. לא במעוטה מיני' דמר נ"י, בזכות אבותיו הקדושים, כיון שהחמיל במלכות זו אל יחשלו.

וידע כפי' נ"י, כי מלכד שהגאון החסר שליטי"א הוא צקי גדול ומליון בצורא, גאון ולדיק וישיש, יש כאן טעם גדול אחר, להטיל עליו זאת הכורא. לפי שהוא ענותן שלא נמלא כמוהו דדור הזה לפי"ד, שפל צרך, שייף עייל שייף נפק שלא יורה כורא אלא צפול חברים, ושאלת פה כל הגדולים וכל הקטנים, בכל מיני כבוד והדור. חס עיקר גדול להזי"א את הכורא הזאת לפועל. ודי צב למצין צפולת הדור הזה צפולת דמשיחא. ומכ"כ לפי הדור. א.

התחלתי במכתב זה צערב פסת, והגני מסיומו צחוק"מ, כי הוא דבר האצד, כי אחר היר"ע יחזרו עלי דאגות הישיבה דבר יום ביומו. וזולאי גם מעכ"ת נ"י יבא מופנה צמועד יוחר. וכ"כ לחי יזכה מעכ"ת שליטי"א במלכות זו, וצמנות נגרות אחרי', מחיל אל חיל, מרוב עונג ונחת.

כחפן מכדו ומקורו דושי"ת בכל הצרכות של צרכת התורה

חיים מיכאל דוב ווייסמאנדל

א. עיין לעיל תשרבחד,
ר לפי מש"כ הגרמ"ד ורייסמאנדל מה שפסק בזה
הוא כדעת רבי'ם.

קטע מתשרובה שם סימן ג' ועיין משכ"ש

ב"ה מוצש"ק שופמים תשי"א לפ"ק

שלום ורב ברכה וכוח"מ לב' ידידי הרב הגאון
הגדול איש אשכולות שהכל בו מקניני התורה והיראה
חכמה ומעשים טובים מוהר"צ א"ש שליט"א.

אודב לכדרי"ג נ"י אס אחר השקפתו חוך הדברים ימסור את ככתב
לפי"ק הגאון הדיק מאמשיגאוו שליטי"א, (ז"ל) כי ידעתי כי רלונו צרך, ...
בימים שעברו נסעתי דרך צוקליון, לא לשם אורת הפתח, אלא צחורת
חוזר על הפתח למען נרכי שבת לבית מדרשינו, ודרך העצרה ראיתי כי אותו
הגשר שצא מקווינס אל הוויליאמסבורג גשר, קרוב להגשר ואינו חסר אלא
מעט, כשיגמר זה הגשר, יהי' וויליאמסבורג מוקף מג' מחילות שלמות,
נעשות צידי אדם, ומחילה הרביעית יהי' פי תקרה שיש צב משום כמח
שמות של היתר, ואפילו עתה שלא נגמרה לא יחרר אלא לרחי"ר אחת פרלות
צמקום שיש ג' מחילות שלמות.

יתברך מר נ"י צרוב צרכות כחפן מכדו ומקורו כנא"ו

חיים מיכאל דוב ווייסמאנדל

הערות על דברי החשובה הנ"ל

הגאון ר' מיכאל רוב ווייסמאנהל זצ"ל האריך כטוב טעם ורעה לכאר שהגשר של מסילת הכרזל (העלעוועטעה ליינס) יש בו להתיר מטעם פ' תקרה יורה וסוטה. ותקרה רחכה ד' חירוד וסחם חשיב מחיצה מעלייתהא.

כל דבריו כזה הם לרחווא דשמעתהא. שהרי כל המשיכים שדבריהם מובאים כספר עירוב והוצאה בענין העירוב כניו יארק כשנת חרס"ז, הסכימו לדברי הרב הגאון ר' יהושע סיגעל זצ"ל שבגשר מסילת הכרזל הוא " צורת הפתח שאין כמוהו ". (נדפסו דבריהם מחדש כחורת תיקוני עירובין חלק א' תשל"ט.)

כשו"ת חו"ס ע"ג אות ג' מפקפק כזה מפני שנעשה לכרונה אחרת. אבל פ"מ המסקנה שלו להתיר. (דבריו מובאים כחלק הליקוטי חשובות בסוף חורת תיקוני עירובין שכזמן הזה חלק א').

ושם כספר תירו יהושע כתב שהסכמת הפוסקים דחוטי הטליגראף הם צורת הפתח אע"פ שהם מין הצד ולא נעשו לשם צורת הפתח. (עיין שם דף ג' ושם דף ז' אות ה') וכן מכואר כהרבה מקומות פמש"כ שם. ועיין כשו"ת חבלים כנעימים חלק ג' ס' י"ד וכדברי הרה"ג שהשיכו אודות תיקון העירוב בעיר טראנטו שהארזכו כזה שם.

ובספר תירו יהושע כדף ג' ע"כ דב"ה וכן כדבר הגשרים וכו', מכואר סכרת הגאון ר' מ"ד ווייסמאנהל דכמחיצה של גוד אחית לא אמדינן כה דאתו רכיב ומבטלי מחיצתה. וכסוף דבריו כתב שם:

" ובפרט כגשר כזה שנבנה על עמודים הרי מקום התחחון נחשב צורת הפתח אף כרחב מעשה כמכואר כאחרונים". והיינו כנ"ל וכדברי הגאונים המובאים כספר עירוב והוצאה.

ולמעשה יש לחלק בין חוטי הטליגראף שלא נעשו לשם צורת הפתח ובין גשר של מסילת הכרזל. שאפילו לדברי הפוסקים שפוסלים חוטי הטליגראף מטעם שלא נעשו לשם צורת הפתח י"ל שהם מודים דגשר של מסילת הכרזל הוי פתח כמציאות וכן כל כנין כחוף העיר פתחיהם פתח כמציאות שהרי נעשו ככוונה לשם פתח כדי שיהי אפשר לכני העיר העוברים ושכים שם לעכור החתיהם לצד השני.

היי" מה שיהי, הסכמת הפוסקים שיכולים לצרף גשר של מסילת הכרזל למחיצות. כין מטעם יורה וסוטה וכין מטעם דהוי צורת הפתח " שאין כמוהו ". " שאין כמוהו", פירוש: שנעשה כמציאות לשם פתח ואי אפשר שיתקלקל.

Rabbi Shiah T. Director
842 East 9th Street
Brooklyn, N. Y. 11230

כס"ר

ר"ח מנחם אב חש"מ

לכבוד הרה"ג המפורסם ר' משה צבי א' ביק שליט"א
קבלתי מכחבר מיום י"ט חמוז. הנה מש"כ ככורו שיש מחיצת
הים שמקפת כרוקלין ומחיצת הים אינו מחיצה, לא וינתי רדיין, הלא
הסכמת הפוסקים ומחיצת הים הוי מחיצה גמורה, וכדברי הרשב"א עירובין
כ"כ. וכ"כ הגאון ר' חיים עוזר כתשובה שיש לסמוך ע"ד הרמב"ן
והריטב"א ועיין כשו"ת דברי מלכיאל חלק ג' סי' י"ד וכתב זה לרכר
פשוט.

וכל זה לפלפולי. שהרי יש מחיצה גמורה שנעשה כירי אדם כרוכ
השטח שמקפת עיר כרוקלין. אולי מרוכ טרדותיו כלימור התורה
ולהשגב להשואלים כדבר ה' לא רק כמציאות הדברים ולא הלך סביב
העיר כרוקלין לכרר כל זה. אבל זהו המציאות. 1.
ויש עוד טעמים להתיר אכל אכמ"ל כזה. כאתי רק לשאל, לרעת
ולהכין דעת ככורו כענין זה ולא לכרר לו הנלפענ"ד, כחכתי השורוח
דלעיל רק לעוררו עמש"כ כחשוכתו ואם יש להוסיף על זה נא להודיעני
ולהוסיף, שתורה היא וכו'.

מש"כ ככורו שאין צריכים הס"ר להיות כרחוב רק מה שנמצאים
בעיר מהני. זהו ספק גדול. וכר"ן פרק כמה וכלכוש וכש"ע סימן
שמ"ה מכואר מפורש שצריך ס"ר עוכרין כרחוב ככל יום. ויש כפוסקים
היפך מזה וכמש"כ ככורו אכל מ"מ ספק הוי.
וכל זה לפלפולי וכמש"כ לעיל שהרי כמציאות יש מחיצות כירי
אדם, המקיפות עיר כרוקלין מג' רוחות. 1.

כברכת כל טוב

י

1. עיין לעיל כחשוכת הגאון ר' מיכאל דוב ווייסמאנרל זצ"ל שכתב
שכמעט כל גדודי הנהר והים כבר נשתנו ע"י בני אדם, כבניני הנמל,
וגדודי דרכים. ועיין בקטע כרף י"ט. כל זה כחכתי בשכיל אלו שאינם
כרוקלין. אכל אלו הגרים כאן אינם צריכים לעדותי והנ"ל שהרי הם
יכולים לראות את המחיצות כמו עיניהם. ועיין כחשוכת הגר"י שטייף
דצוק"ל לעיל רף כ'. הרי יש ג' מחיצות שמקיפות את העיר, הים
גדודי הים שנבנו על ידי אדם וכן הכנינים שהם מסככים העיר.

תשובה שניה להרב ביק בענין תיקון עירובין
 ב"ארד שיטת הראשונים בד"ן ששים ריבוא
 ומה שכתב באגרות משה סימן קל"ט ענף ה

ס"ד

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

Rabbi Shiah T. Director
 842 East 9th Street
 Brooklyn, N. Y. 11230

כ"ד

לכבוד הרה"ג המפורסם וכו'.

מה שהעיר כבודו שמדברי רש"י משמע דאם יש ס"ר כעיר מהני
 שיהי' להעיר חשיכות רה"ר ואינו צריך שיהי' הס"ר כרחוק, כאמת
 כבר האריך כסברה זו כשו"ת אגרות משה, חא"ח ס' קל"ט ענף ה',
 והכיא ראיא מדברי רש"י עירובין דף ו' ושם דף נ"ט שכתב רש"י
 סך ס"ר על העיר וכמש"כ כבודו וגם האריך להכיא ראיות מעור
 מקומות כש"ס וראשונים. אכל מה מהני כל ראיותיו הרי כתב הר"ן
 מפורש כפרק כמה אשה לפרש דעת רש"י וההולכים כשיטתו: "ושהו
 ששים רבוא עוכרים שם ככל יום", עכ"ל. אע"פ שהר"ן אינו סבר
 כדעת רש"י כזה אכל מ"מ נאמנים על דברי הר"ן שזה הכיאר האמיתי
 כדעת רש"י וההולכים כשיטתו וכן מפורש כלכוש ולש"ע ס' שמ"ה
 סעיף ז'. אף אם ירצה מי שהוא לפרש כדברי רש"י היפך ממה
 שפירוש הר"ן וכמש"כ האג"מ שם וכמש"כ כבודו, מ"מ דברי הש"ע
 שם כדורים ומפורשים וי"ל כפשוטו שזה שיטת כל הראשונים ההולכים
 כשיטה זו. וכבר כתב האגר"מ שם שמש"כ הוא - "דבר חדש" - ואני
 אכח כישן - דברי הר"ן ועוד מהראשונים שאנו הולכים לאורם ככל
 דבר ודברי הלכוש והש"ע והאחרונים שאנו נמשכים אחריהם ככל דבר
 שכתבו לדבר פשוט שצריך ס"ר עוכרין ככל יום. וצ"ע כדברי רש"י
 כמקומות הנ"ל ויש ליישב דבריו ואכמ"ל כזה. וכאחי רק לעורר -
 ואקצר - וכבר רמזתי הא דלעיל כקיצור נמרץ כמכתבי מר"ח אכ - וכאחי
 כזה לכרר יוחר מש"כ שם כרמיזה וכקצור נמרץ.

וה' יתכרך יתן לי דעה להכין ולהשכיל וברתי תורתו הקדושה
וכזה אחתיל כס"ד

כמשכנות יעקב ס' ק"כ וכביאור הלכה ס' שמ"ה סעיף ז'
 מכואר שכוונה אחרת הי' לרש"י כזה שלא כדברי הר"ן מיוסד על
 פי מש"כ הריטב"א בעירובין דף נ"ט. ולפי"ז אין זה "דבר חדש"
 כ"כ שהרי קדמוהו כזה במקומות הנ"ל. אכל הם פירשו שדעת רש"י
 היא שאין צריך ס"ר כוקעין אכל זה פשוט וכרור שלדעת הראשונים
 שצריך בקיעת ס"ר צריך הס"ר להיות כרחוב ככל יום כפשטות לשון
 הש"ע שם, כמו כדגלי מדבר, וכ"כ החיי אדם כלל מ"ט ס' י"ג שיהי'
 עוכרים כו ס"ר, דילפינן מדגלי מדבר, וכ"כ כערוך השלחן ס' שמ"ה
 סע' ט"ז לכאר שיטה זו וכפשטות לשון הש"ע וכסע' כ"ו נסתפק אם
 צריך ממש ככל יום כלשון הש"ע או דמהני מה שרגילין לעכור כו
 לפעמים ס"ר ומסיק שם שזה שכתוב ככל יום לאו דוקא. ומש"כ כמשנה
 כרורה ס' שמ"ה ס"ק כ"ד שלא מצה להראשונים העומדים כשיטה זו שצריך
 ס"ר עוכרין ככל יום, הרי זו מפורש כר"ן וכלבוש, ומ"מ לדעה
 זו לא מהני מה שנמצאים בעיר ס"ר רק צריך ס"ר כרחוב, או ככל
 יום, או לפעמים, כדברי העה"ש. ויותר נ"ל לפרש שהמחבר כא לברר
 שיטה זו שהי' פשוט לו שצריך ס"ר עוכרין ככל יום, דכיום שאין
 עוכרין שם ס"ר למה יהי' רה"ר הרי חסר כמציאות מחלות דין רה"ר
 של ס"ר וכמו למשל אם יהי' רה"ר מקורה כידם אחר ובלתי מקורה
 כיום אחרת דכיום שהרה"ר מקורה לא הוי רה"ר וכיום דאינו מקורה
 הוי רה"ר. ואולי צריך שלא יהי' מקורה חמיד כדי שיחול על המקום
 חלות דין רה"ר כסדר וכמו שצריך ס"ר ככל יום דכלא"ה חסר מהמקום
 חלות דין רה"ר. מ"מ לשיטה זו צריך שיהי' כמציאות ס"ר עוכרין
 ככל יום כדי שיחול על המקום הזו חלות דין רה"ר לדברי הש"ע ס'
 שמ"ה סע' ז' כמ"ש שם.

והאומר היפך מזה, הוא אומר כאמת "דבר חדש", היפך מרכזי
 הש"ע, מה שלא נמצא בשום ראשון ואחרון. שלדעה זו שצריך ס"ר

(המובא בש"ע שם) פשוט שצריך ס"ר ברחוב, ולא כעיר, או ככל יום כדברי הש"ע או עכ"פ לפעמים כדברי העה"ש.
 וכל זה רק לפלפולי בעלמא שהרי למעשה יש מחיצות שמקיפות ברוקלין הנגלות לעיני כל חי כמ"ש כבר. ולא הוי ברוקלין רה"ר מטעם זה.

ובאמת טעם דס"ר בוקעין בכל יום דווקא, הוי גם כן טעם חזק וכדברי הש"ע שם וברלעיל. אבל אין צריך להכניס למחלוקת הראשונים במקום שיש מחיצות כברזל שמקיפות את העיר.
 וכלא"ה לא הכנתי מה כל החרדה הזאת אורות הב' לשונות ברש"י בב' מקומות הנ"ל, עירובין ד' ו' ונ"ט. הרי שם ד' ו' כתב רש"י, "ועיר שמצויין בה ששים ריבוא" ע"כ, ומזה רוצים לדייק דבעיר דווקא ולא ברחובות. הלא כתוספות שם ד"ה כיצד כתבו, "פ"ה רה"ר רחב ל"ו... ומצויין בה ששים רבוא וכן יש בה"ג דבעינן דריסת ס' רבוא", עכ"ל. הרי כתב התוספות מפורש לבאר דעת רש"י, "דבעינן דריסת ס' רבוא", כדברי בה"ג והשמיט מילה "ועיר" שכתב רש"י, לבאר דצריך ס"ר ברחוב ולא בעיר ובהכה"ג וזה פשוט וברור כדברי התוס'.

וברש"י שם דף נ"ט כתב, "שלא היו נכנסין בה חמיר ס' רבוא של בני אדם ולא חשיבא רה"ר ולא דמיא לרגלי מדבר" עכ"ל. ומזה רוצים לדייק דתלוי בעיר ולא ברחוב. הלא מיירי שם מעיר של יחיד וא"א שיה' רה"ר אם אין "נכנסין בה חמיר ס"ר של בני אדם". הרי כוונת רש"י שנכנסין כרגליהם לעיר ובוקעין ברחובות העיר ולא שררים שם שהרי כתב מפורש "נכנסין... ס"ר". פירוש שאנשים נכנסין ברחובות העיר ובוקעין בהן. ולזה הוסיף רש"י לפרש "ולא דמיא לרגלי מדבר" שהיו הולכים כרגליהם והי' חל על מקום הילוכם חלות דין רה"ר. ובחנם מפרשים פירושים רחוקים ברש"י במקום שדבריו פשוטים וברורים. ופשוט דיש לפרש ברש"י כפשוטו, "שלא היו נכנסין בה ס"ר", ולא שיהי' מוכן ומופקר הרחוב לס"ר אף שאין באין לתוכן כאחד. וכבר כתב הכ"א כחשוכה ס' כ"ו אף אכ ירבה מוכן ומפקר

כל היום אין להוציא דברי רש"י ממשוטן.

כשו"ת לכוש מדרכי ס' ד' כתב רלכ"ע צריך ס"ר, רק יש

שיטות שצריך הס"ר להיות דווקא במקום אחד כרחוב ולשיטות שאין

צריך ס"ר, הפירוש לזה הוא: הס"ר אינם צריכים להיות במקום

אחד רק מצטרפים כל העיר וכן כל העולם להס"ר ובלכד שיהי' המקום

מוכן ומופקר לס"ר. וכחינם ערכבו המושגים והשיטות כענין זה.

שלשיטות שצריך ס"ר הכי אור הפשוט כזה הוא שצריך ס"ר במקום אחד

כרחובות ככל יום. ע"ש וכחידושים למס' שכת ס' ד'. וכחשוכות

שם מכואר דכל הפסק גדר או תל גבו' י' הוי הפסק בין האנשים

הנמצאים כאן ובין האנשים שככל העולם או כהעיר ואפילו לשיטות

דאין צריך ס"ר במקום אחד מ"מ הפסק רה"י או כרמליה כיניהם הוי

הפסק שלא יצטרפו. אכן כעיריות גדולות שיש שם גדרים וכחים

כרוכ השטח, הם מפסיקים בין האנשים כאן להאנשים שככל העיר ואין

מצטרפים שיהי' חלות דין רה"ר על הרחוב אפילו לשיטות הסוכרים

דאין צריך ס"ר דפירושו דאין צריך ס"ר כרחוב אכל צריכים שיצטרפו

אנשי העיר לאנשי הרחוב דמ"מ צריך ס"ר לחלות דין רה"ר כרגלי

מדבר, לכל השיטות ועיין שם.

וכעת ראיתי כשו"ת כיה אפרים ס' כ"ו שהכיא דברי רכינו ירוחם

שכתב מפורש, "שצריך שיעכרו ששים רכוא ככל יום". (רכינו ירוחם

נתיב ה' חלק הר' ושם כחלק י"ז, כיה אפרים ס' כ"ו דף מ"ד בדפוסים

שלנו). ויכולים ללמוד סתום מן המפורש כדברי הראשונים, שדבר

זה שצריכים ס"ר ככל יום הי' פשוט לכל הראשונים ההולכים כשיטה

זו ויש שפירשו דכריהם ויש מהראשונים שלא כתבו זה מפורש לרוב

פשטותה. וכן הש"ע כתב "ככל יום" לדבר פשוט כלי חולק וכמפרש

דעת ההולכים כשיטה זו ולא כמחדש רכר כשיטתם וכהלכה זו.

וכבר כתב המשכנות יעקב כס' קכ"א לדבר פשוט שלדעת הראשונים

שצריך ס"ר כוקעין, וכפירוש הר"ן ברש"י ועוד ראשונים, צריך ס"ר

כוקעין ככל יום וכדברי הש"ע ס' שמ"ה סע' ז'. דמה שיעור ופשרה

יש כדבר אם אנו אומרים שצריך ס"ר כוקעין כדה"ר לפעמים. הכי

אם כמשך חודש או שנה או יותר יהי' ס"ר כוקעין, יהי' זה רה"ר? ופשוט שצריך, לשיטת הנ"ל, ס"ר כוקעין ככל יום. הרי המשכנות יעקב שם וכס' ק"כ קב"ב החזיק כידי השיטות שסוכרים שאין צריך ס"ר וכחכ שזה העיקר להלכה מ"מ הי' לדבר פשוט אצלו שלדעה הסוכרים שצריך ס"ר, הס"ר צריכים להיות כוקעים כרה"ר ככל יום. וכבר האריך שם לכאר שיש ג' שיטות בדיון רה"ר. א', שיטת הסוכרים שאין ס"ר. ב', שיטת הריטב"א והרמב"ן דצריך שיה' המקום מכוון ומופקר ומתוקן וראוי שיעבור שם ס"ר אבל אין צריך כמציאות ס"ר כרחובות. ג', שיטת הראשונים האומרים שצריך שיעברו הס"ר כרה"ר ככל יום, וזו דעת הי"א כש"ע א"ח ס' שמ"ה סע' ז'.

וכבר האריך המשכנות יעקב שם והכית אפרים ס' כ"ו לכאר דברי הראשונים כזה ודברי רש"י במקומות הנ"ל שהזכיר ככורו וכן האג"מ והררכים עתיקים. וכן מה שכתב האג"מ ראה לדבריו ממחנה לוי' דהי' רה"ר שהיו הכל מצויין אצל משה, (שכת ד' צ"ו ורש"י שם) ולא הי' ס"ר בכל רחוב ורחוב של כל מחנה ישראל ואפ"ה משמע כגמ' דהי' רה"ר (כאג"מ שם), וכבר קידמוהו כזה כמשכנות יעקב שם. והאריך שם לכאר שיטת הראשונים כביאור הגמ' שם, תורהנו משם. אבל מה שכתב כאג"מ שם לחלק בין רה"ר דעיר לרה"ר דדרכים. דכעיר אין צריך ס"ר כמקום אחד וכרה"ר דדרכים צריך שיה' ס"ר עוברין שם ככל יום. זה לא כמד' ולא כמד' כמד' מכל דברי הראשונים והאחרונים כענין זה. וכאמת זהו "דבר חדש" שלא נמצא בשום מקום. והיפך מדברי הש"ע כפי הכנת כל חכמי הדורות. וכרמב"ן עירובין נ"ט מכואר דיש סברה שהדרכים שהם ככושים לדרכים חוץ לעירוות והולכים מהם מעיר לעיר וממדינה עד סוף כל העולם אין מדקדקין בהם אם עוברין עליהן ס"ר דהא דכ"ע הוא אבל כהו"ך העיר אין שם רשות הדרכים כלא ס"ר. הרי דיש סברה להיפך, לחלק ולאמר דכדרכים אין צריך ס"ר. אבל פשוט שאין להצטרך בקיעת ס"ר כדרכים יותר מכעיר.

ואם צריך ס"ר כוקעין כורכיס ככל יום פשוט דצריך כעיר ג"כ ס"ר כוקעין ככל יום. (וע' כשו"ח ישועות מלכו ס' כ"כ)

ובעיקר קושית גמשכנות יעקב ממחנה לוי, והקשה א"כ מוכרחין לומר שככל מחנה ישראל מכואותיהן לא היו רה"ר כלל משום שלא היו כוקעין שם הס' רכוא ולהכי לא משכח דה"ר כר ממחנה לוי ו לפי"ז הקשה הרבה קושיות שם, דמשמע מהגמ' דכל המחנה הי' רה"ר (וכן כאג"מ שם), י"ל דכל המכואות היו מפולשין למחנה לוי והם היו רה"ר מפני שהם מפולשין למקום שיש בה ס' רכוא ואין צריך שיה' ס"ר ככל הרחובות רק אם יש מקום מסויים שיש שם ס"ר כוקעין כל הרחובות המפולשין לאותה מקום שבה הס"ר יש להן דין רה"ר אבל צריך שיחול על איזה מקום חלות דין רה"ר של ס"ר כוקעין ככל יום לשיטה זו ואז כל המקומות המפולשין לה הוי רה"ר, ע"פ דברי הגמ' שכת שף ו' מכואות המפולשין ושם ע"כ בזמן שישראל שריין כמדבר דחשיכה רה"ר, משמע דכל המדבר חשיכה רה"ר, מפני שהי' פתוח להר"ה דמחנה לוי ומחנה ישראל ככלל דהי' רה"ה מפני פילוסה למחנה לוי שהי' שם ס"ר. וכן ראיתי כאחרונים.

ולדעת הרבה פוסקים אין צריך ס"ר כלל רק צריך שיה' דרך מעבור ומופקר לרכיס וזה מ"ש המחבר ס' שמ"ה סע' ז': "איזה רה"ה רחובות ושווקים" כו'. ולדעה זו פשוט דמחנה ישראל הי' רה"ר.

ולדעת הריטב"א עירוכין נ"ט כביאורו לשיטת רש"י שם אין צריך שיהי' לא כרחובות ולא כעיר ס' רכוא אלא צריך שיהי' המקום מוכן לכך כאלו הכרכיס והעיירות שהן פתוחין למקומות הדכה ורגילין בה סוחרים וכיוצא בהם.

ומעשה כל שכתחילתה נחיישכה בכרכיס ושווקים גדולים להיות רוכלת העמים זו היא של רכיס. (ע"ש כל לשונו וכמ"י שהאריך לכאר דבריו.) ודעה זו לא הובאה כיחה יוסף בשלחנו הטהור.

הש"ע מביא רק שני דעות. א' דאין צריך ס"ר כלל והי"א שם דצריך ס"ר עוברין ככל יום, כדי שיהי' על המקום חלות דין רה"ר.

סכרת האג"מ דמהני ס"ר כעיר, היא על דרך סברת הריטב"א,
 לגבי עיר, דאם יש כעיר ס"ר הרי המקום מוכן ומופקר שיעכרו שם
 ס"ר וחשיב רה"ר. ולא הובאה דעה זו כש"ע כלל. ומה שמחדש האג"מ
 דכעיר אין צריך שיה' ס"ר כוקעין ובדרכים צריך ס"ר כוקעין היא
 דעת יחיראי לא כהריטב"א ולא כהש"ע. ולהריטב"א אין צריך ס"ר
 כוקעין כלל רק צריך מקום שמוכן לזה וששיך בה ענין ס"ר כוקעין
 אפילו ברכות הימים ולא כוקעין במציאות. ולהדעה הראשונה כש"ע
 אין צריך ס"ר כוקעין כלל ולא ראויה לזה, רק מקום מופקר לדרכים
 אף שלעולם לא יבאו שם ואין שייך שיבאו שם ס"ר. ולהי"א כש"ע
 שם צריך ס"ר כוקעין בכל יום. ולפי"ז מש"כ האג"מ היא דעת
 יחירי ממש שלא כדברי הראשונים ונגד פסקי הש"ע. וכאמת הוא
 "דבר חדש" ממש שלא נמצא בשום מקום.

כשלמא מילתא דחליא כסכרא לחיי אבל הא גמרא היא דגמרו
 חכמי הדורות לפסוק הלכה כדורה כהש"ע. וכבר נמנו וגמרו: "שכל
 שאין ששים רכוא עוכרים בו בכל יום אינו רשות הרכים", ס' שמ"ה
 סע' ז', וכל דכריהם כגחלי אש פשוטים כרורים ומכוארים כס"ר
 כפי מה שחנני ה' יתכרך מפי סופרים ומפי ספרים כלי שום דוחק
 אלא כפשוטן ומאירים הם כשמש.

וְאֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 נָאוּם יִשְׁעֵךָ טוֹב הַלְוֵי דִירֵעֶקְטָאָר

יום עש"ק לסדר: "לא תוסיפו הכיא מנחת שוא קטרת תועבה
 היא לי... ואשיכה שופטיך ככראשונה ויועציך ככחחילה" -
 ככ"א

לכבוד הרה"ג ר"ש ווארמאן שליט"א
 בענין מש"כ אורות תיקון עירובין ודעת כה"מ שו"ח
 אגרות משה בענין המדובר, ומש"כ שגדולי הוררות מדורות הקדמים
 ידעו מכמש"כ שם ולא הסכימו לרכריו כלל, ראיתי צורך לכרר מעט
 ולכתוב איזה רוגמאות.

כתשובה מהגאון ר' שלמה דור כהנא, המוכא כסוף הספר חורת
 תיקוני עירובין (ששלחתי לכבודו) כחלק הליקוטי תשובות כתב:
 "וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחולק ע"ז
 ... ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל" (עיין שם כל לשונו).
 ובשו"ח תירוש ויצהר ס' ע"ג אות ה' (מוכא שם) כתב שיש לסמוך
 למעשה על טעם דמפולש. ובן בשנות אליהו כמסנה ראשונה רמס' שכת
 וכתפארת ישראל בפתיחה למס' שכת ככללי רשות הרכים כתב רין
 דמפולש וכן פסק הש"ע ס' שמ"ה בלי חולק כוכר פשוט. ובאגרות
 משה חלק א"ח ס' ק"מ כתב: "איכרא רבן איתא כרמכ"ן כמלחמת
 רף כ"כ... אבל תמוה גם על הרמכ"ן מנא ליה רבן חידוש כזה" ?
 הרי כאג"מ שם הכיא דכרי הש"ע והאחרונים שכתבו רין דמפולש
 כוכר פשוט וכרור, וכן כתב עוד שכ"כ הרמכ"ן, וכסוף התשובה
 מסיים: "ולכן צע"ג רבן זה", היינו רין דמפולש מפני הקושיות
 שהקשה שם. ועיקר קושיתו היא: "מנא ליה רבן חרוש כזה לומר
 כלי דאיה מגמ' ". ומפני קושיה הנ"ל כתב שצע"ג דכרי כל הדאשונים
 וגדולי האחרונים שכתבו רין דמפולש כוכר פשוט וכרור. ובעדותו
 הגאון רש"ד כהנא שההיתר של אינו מפולש "מוסכם ונתקבל" וכ'
 הרי ער שכתב כעל אג"מ תשובתו כשנת תשי"ב, לא הי', כפי הידוע לנו,
 שום ספק כלל חכמי הוררות משן אלף שנים, כדן דמפולש. וכ"כ
 בשו"ח דכרי מלכיא חלק ר' כסוף סימן ג' שהמנהג לערב בכרכים
 גדולים מאור מטעם היתר דמפולש, עיין שם. הרי כא כעל האג"מ
 לחלוק על קבלת חכמי הוררות כדן דמפולש.

שם כתשובה ס' קל"ט ענף ה' כתב לכאר דס' ריכוא אין
 צריך שהי' עוכרים ככל יום, כפשטות לשון הש"ע ס' שמ"ה, אלא
 אם יש כעיר ס"ר הוי רה"ר. הרי דנו כזה כהתשובות המוכאים
 כספר עירוב והוצאה. וכל המשיכים ירעו שיש כעיר מאנהאטין
 ס"ד (ע"ש כרף 19, ועכ"פ וכו', דף 24, והנה כמזרח עירינו
 כורדאי אין ס' ריכוא כוקעין ככל יום, וכו', דף 29 וכוכר וכו',
 כתב הרה"ג נ"י דהכא ליכא ס"ר ככל יום וכו', דף 32, דף 51,
 ועיין עוד כספר תיו יהושע דף ח' עמוד כ' אות י"ג ואכמל"י).
 וכולם כתבו להתיר אע"פ שיש כעיר מאנהאטין ס"ה.

שם כאג"מ הכיא דכרי הרשכ"א כעבודת הקורש, הוכא
 ככאר היטב ס' שמ"ה ס"ק ז' שסרטיא ופלטיא הוא רה"ר אף כעיר
 שמוקפת חומה. וכתב שם שאין מועיל לדה"ר אף מחיצות גמורות
 (עיין שם מה שהאריך לכאר כזה). הרי זה הלכה מפורשת בש"ע
 ס' שמ"ה סע' כ' ושם ס' שס"ג סע' א' וכל הנ"ל מכואר כגמ'
 מפורשת בשכת דף ו' דמהני מחיצות גמורות אפילו לדה"ר ואפילו
 ג' מחיצות מהני מן התורה וע"ש כמ"א. זשלא כדכרי האג"מ שיש
 לחוש לדעת הרשכ"א. וכל המשיכים שנכריהם מוכאים כספר עירוב
 והוצאה פלפלו כוכרי הגמ' עירובין ח' אם היים הוי כמחיצה,
 והס כתבו להלכה דכפשטות היים הוי מחיצה, ולא עלה על דעת
 אחר מהם שמחיצה ממש לא יהי' מחיצה על פי דין. וכבר הכיא
 הרה"ג השואל דכרי הרשכ"א כתשובתו שם (דף 19 ועכ"פ וכו').
 ופשוט שלא נעלם מכל כעלי התשובות דכרי הרשכ"א הנ"ל המוכא
 במקומו ככה"ט ס' שמ"ה בענין שהיו עוסקים בו, וכולם פלפלו
 כוכרי החכם צבי ס' ל"ז ושם מוכאים דכרי הרשכ"א ופשוט שיעו
 גדולי האחרונים מרכרי הרשכ"א וער שכא כעל האג"מ לא ראיתי מי
 שחושש לדעה זו.

ובכן הגאון ר' חיים עוזר והחזון איש ועוד רבנים מפורסמים כָּתְבוּ להתיר תיקון עירובין כעיר פריז, מפני שיש לה מחיצות הים וכן מחיצות שנעשו על ידי בני אדם (עיין בדבריהם המוכאים בסוף ספר תורת תיקוני עירובין). והם לא חששו כלל לכל מש"כ בג' תשובות כעצין עירובין כספר אגרות משה. ופשוט שהם ידעו מדברי הראשונים שכחב שם, שהרי דבריהם ידועים ומפורסמים.

וער שנת תשי"ב לא שמענו ולא ראינו מי שחושש לדברי הרשב"א, להלכה ולמעשה, שמחיצות גמורות לא הוי מחיצות. וכשו"ת (סימן כ"ו) בית אפרים הכי רבני הרשב"א הנ"ל ופירוש דבריו כאופן אחר, המוסכמת לפסק הלכה שלנו כענין מחיצות גמורות. ומפשטות לשון הכ"א מכואר דא"א לפרש כדברי האג"מ. וכן כחיי אדם כלל מ"ט כנשמח אדם שם אות ב' פירש דברי הרשב"א כאופן אחר, וכחכ שם סכרת הגאון בעל אג"מ, אבל כתב: " אך לא ראיתי לאחד מן הפוסקים שיכתוב כן ". הרי ידעו גדולי הדורות מדברי הרשב"א וכן מסכרת הגאון בעל המחבר אג"מ ולא הסכימו לדבריו להלכה..

אכל בעוה"ר נתפרסם כאן שיש איסור ראורייתא לחקן עירובין מפני הפסק הלכה של כה"מ שו"ת אג"מ שהוא היפך מכל דברי הראשונים והאחרונים שאנו הולכים לאורם להלכה ולמעשה בכל דבר והיפך מדברי הש"ע וכרלעיל. אפילו ספק אין כאן לפי הפרסומת של אגודת הרבנים ועוד רבנים שנתפרסם כשם דבר זה, אפילו פתח היתר אין כאן, רק איסור כרוך ומוחלט בלי שום ספק. הרי זה אינו ממדת תורת אמת שאנו עמלים עליה לכררה ולהכין דבריה.

וכל הפרסומת הנ"ל היא היפך מדברי בעל המחבר אגרות משה שכחב: " יש טעמים גדולים להתיר" וכן " שהטעמים להתיר מרובים וכן " וכיון שהם סוכרים להתיר... ודאי הרשות כירם לעשות כמו שהם סוכרים ", (כל הנ"ל לשה"ק של כה"מ אג"מ כמכתב שנתפרסם כהפרס שנת ל"ג חוברת ט' ושלחתי לכבודו צילום מזה). הרי איזה זיוף ושקר נמצא כאן כדברי ההתנגדות לתיקון עירובין.

הרחמן הוא ירחם עלינו ויחקייים בנו

השיבה שופטינו ככראשונה בכיאת גואל

צדק במהרה בימינו אמן

וידאו מתי מספר, בקום ישני עפר, וכחקוע שופר וכנשווא נס הריים:
ומראש הומיות, חרננה פיות, וממענות אריות, ומהררי נמריים:
ועל הר הגליל, נהלך בחליל, ואו תחפוץ כליל, ואו יעלו פריים:
ככתוב או תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל או יעלו על מזבחך פריים:

(אזהרת לריש אבי"ג)

ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום

ERUV

Brooklyn, N.Y.

A DETAILED ANALYSIS

**CITING
RECOGNIZED RABBINIC SOURCES.**

3

by

Rabbi Shiah T. Director

בעזר החוקן לאדם דעת